

juxta sponsonem Phinees, pacem sui fœderis vobiscum Deus omnipotens statuatur; imo, sicut Eliam, cœsis typice quadringentis quinquaginta sacerdoti-

bus (*III Reg. xviii*), cœlo vos non equis igneis, sed angelis comitantibus introducat.

Sit nomen Domini benedictum.

383-384 OPUSCULUM DECIMUM OCTAVUM.

CONTRA INTEMPERANTES CLERICOS,

Contextum ex tribus aliis beati Damiani de eo argumento dissertationibus.

DISSERTATIO PRIMA.

ARGUMENTUM. — Petro cardinali viro insigni currenti, ut aiunt, stimulos addit, dum in clericorum impudicam vitam longa oratione invectus illum hortatur, ut suscipiat hanc cogitationem dignissimam suæ virtutis; eorundem scilicet intemperantiæ totis viribus oppugnandæ, ut aliqua ratione, si fieri possit, coerceatur. Quam sit Deo rem gratam facturus, exemplo Phinees et Moysis ostendit. Multis quoque rationibus, et argumentis illum instruit, et ut castitatem tueri, et clericorum possit libidinem sua oratione destruere.

Domno PETRO Lateranensis canonice archipresbytero, PETRUS peccator monachus fraternæ glutinum charitatis.

Tantum valet jaculum, quanta virtus est bellatoris. Nam quantalibet limetur, et exacuatur industria, si brachium vibrantis elanguet insignis victoriae manubias non reportat. At ubi bellator est strenuus, per obtusum quoque gladium cæsis hostibus aliquando fit triumphus. Nam et Goliath insigni munitus gladio, non modo perdidit, sed et percussus occubuit (*I Reg. xvii*). Et Samson cum vili mandibula asini mille de Philistiim viros occidit (*Judic. xv*). Hinc est quod cum Jether primogenitus Gedeonis, gladium timisset educere, Zebee, et Salmana reges Madiam, dixerunt Gedeoni: « Tu surge, et irruere in nos, quia juxta ætatem robor est hominis (*Ibid.*). » Itaque qui contra clericorum luxuriam tanquam tudes jaculum fabrico, in nullis eum melius, quam in tuis manibus pono. Tanto quippe zelo vidi te semper adversus eorum perditos mores medullitus inardescere, ut Phinees, vel Heliae judicaris incendio non egere; adeo ut plus in suggillationis tuæ vereantur obloquium, quam ipsum quoque timeant papale decretum. Nam velut egregius canis aulæ regie custos, nocturnos fures claris bauatibus impetis, eosque ne libidinis suæ facibus palatium regale comburant, mordicus apprehendis.

CAP. I.— Cur clerici debeant esse casti.

Non te latet quia presbyteris, diaconis, et subdiaconis, tam districtæ, tam rigidæ regula castitatis indicitur, ut omni catholicorum Patrum concurrente judicio, a contrahendis nuptiis funditur abscindantur. Et certe satis est ratione plenissimum, ut post episcopos, in his quoque tribus gradibus, niveus pudicitie candor effloreat, qui nimirum sacris my-

B steriis familiarius appropinquant. Nam quia Dominicum corpus in virginalis uteri templo coaluit, nunc etiam a ministris sui continentis pudicitie munditiam quærit.

Plane sicut concipienti Deificæ Virgini non virile semen influxit, sed virtus sancti Spiritus obumbravit; ita nunc in altari positum sacramentum eadem sancti Spiritus virtus est, quæ vivificat: et necesse est, ut hoc pudica manus, et impolluta contingat. Sed quoniam super hoc themate prolixius jam alibi disputavimus, et primo quidem piæ memoriæ Nicolao papæ, deinde Taurinensi episcopo, postremo etiam comitissæ Adelaidi, viritim scribentes diversa Scripturarum exempla congesimus: ad illa tæ, frater venerande, transmitto, illis te velut armis militaribus induo: atque ut alter Josue urbem Jericho subvertere nitaris, impello. Superest ergo nunc, ut eosdem clericos ipse paulisper **385** aggrediar; quatenus quod in camino pectoris servet, ita labiis quasi rimis patentibus evaporet.

Convenio vos, o prolectarii, uxorii, ac mulierum dominantium ditionibus inserviti, ut quid canonice sanctionis jura confunditis, et a sanctis Patribus institutam puritatis ecclesiasticæ regulam violatis? Proh pudor! libidinis vestræ legibus colla submittitis, et promulgata per ora doctorum sancti Spiritus edicta calcatis. Ecce per vos apostolorum labor evertitur, et ædificium, quod doctores Ecclesiæ fundaverunt, liquet quod, vobis impugnantibus, obruatur. Et ita fit, ut lex Ecclesiæ quam clericalis ordo constituisse dignoscitur, per eundem rursus ordinem e contrario destruat. Amnon et Absalon fratres fuerunt, quos unus quidem pater genuit; sed alterum alter exstinguit (*II Reg. iii*). Cain trucidavit Abel (*Gen. iv*), malus scilicet justum; sæpius etiam adulterinus legitimum perimit, sicut Jugurtha, perhibente Crispo (*SALLUST., De bello Jugurth.*), Hiempsal et Adherbal occidit; ita quodammodo spurii fratres legitimos perimunt, cum ii qui se solo nomine clericos profitentur, sanctorum Patrum judicia destruant. Et tanquam ipsos videntur exstinguere, quorum non metuunt sententias annullare. Quos videlicet apte significare videtur Abimelech filius Jerobaal, quem Scriptura genitum refert de concubina, quam habuerat in Sichem (*Judic. ix*). Hic enim occidit fratres suos filios Jerobaal, septuaginta

viros super lapidem unum. Quid enim per septuaginta viros, nisi prædicatorum Ecclesiæ libra signatur? de quibus ait Lucas evangelista: « Quia designavit Dominus septuaginta; et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus (*Luc. x*). »

Hic etiam prædicantium ordo jam figurabatur in illis, de quibus ad Moysen Dominus ait: « Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sint, et magistri, et duces eos ad ostium tabernaculi foederis (*Num. xi*). Idem quoque mysticus numerus prædicatoribus convenire tunc indubitanter agnoscitur, cum Israëliticus populus in Elim castra posuisse narratur (*Exod. xv*); ubi videlicet erant duodecim fontes et septuaginta palmæ. Quid enim per duodecim fontes, nisi sancti designantur apostoli, qui ariditatem cordis humani sanctæ prædicationis non desinunt irrigare fluentis? Quid vero per septuaginta palmas, nisi inferioris gradus debent sacerdotes intelligi, qui constituti sunt per mundum Christi narrare victorias? Palma siquidem consuevit coronare victores; denarius autem numerus in his septenarium ducitur; quia necesse est, ut per septiformis Spiritus sancti gratiam decalogus impleatur.

Nec prætereundum, quod populus ille antequam venerit in Elim, pridiana castrametatus fuerat in Maara (*Ibid.*). Ubi nimirum cum aqua tam esset amara ut poculum non admitteret, lignum quod Deus ostendit, ingeritur, et protinus obdulcatur. Occidentem quippe litteram veteris legis, quia nemo valebat implere, quasi præ amaritudine salsas aquas horrescebant homines bibere; sed his aquis cum lignum crucis **386** adhibetur, cum Dominicæ passionis series applicatur, mox spiritualis intelligentiæ cum dulcedine bibitur sacramentum. Sicque populus de Mara venit in Elim; amaræ scilicet litteræ spernit horrorem, et ad apostolicos fontes, atque ad palmalis fructus gaudet festinare dulcedinem. Legalem abjiciens servitutem, dulcem expetit evangelicæ gratiæ libertatem.

CAP. II. — *Luxuriosi clerici cum Abimelech comparantur.*

Ut ergo ad id quod cœpimus revertamur, cum per septuaginta viros, quos occidit Abimelech, prædicatores figurentur Ecclesiæ; quid per eundem Abimelech, qui eorum frater erat, sed spurius, nisi luxuriosi, atque carnales intelligendi sunt clerici, qui catholicorum, sanctorumque pontificum et fratres quidem sunt per acceptum ecclesiasticum ordinem, et tamen spurii judicantur per degeneris vitæ, et ignobilium operum pravitatem? Hi fratres suos occidunt, cum sanctorum Patrum judicia destrunt, cum sanctiones eorum atque decreta perverse vivendo confundunt. Et hæc interfecio fit super lapidem unum. Lapis iste Salvatoris est Ecclesia, de qua per Zachariam dicitur: « Ecce ego adducam servum meum orientem, quia ecce lapis, quem dedi coram Jesu: Super lapidem unum septem oculi sunt

(*Zach. iii*). » Lapis iste utrobique unus aptissime dicitur, ut unitas Ecclesiæ commendetur. De qua sponsus ait in Canticis: « Una est columba mea, una est Genitricis suæ (*Cant. vi*). »

Quid sunt autem septem oculi super lapidem unum, salvo tamen, si est, altiori mysterio, nisi illi septuaginta viri, hoc est, doctores sancti in ecclesiasticæ pacis unitate conjuncti, septiformis sancti Spiritus charismatibus illustrati? Per hos enim oculos sancta videt Ecclesia, per hos conspicit ubi recti operis pedem ponat, ac per viam mandatorum Dei gradiens, normam rectitudinis non offendat.

Abimelech ergo manzer ac spurius septuaginta legitimos fratres super unum lapidem perimit; quando pars [primus] clericorum ab ecclesiasticæ castitatis nobilitate degenerans, obscœnius se luxuriæ legibus subjicit. Et dum sacros canones reprobandos judicat, eorum conditores, sanctos scilicet viros, ac per hoc nobiles, Gedeonis, id est Salvatoris ac Ecclesiæ filios, impia quodammodo crudelitate trucidat. Habent enim adulterinos canones, et quasdam argumentorum cavillantium novitates, quibus oppugnant. Quod videlicet in illa quoque turris Sichimorum obsidione signatur, cum de eodem fratricida per historiæ seriem dicitur: « Abimelech, inquit, audiens viros turris Sichimorum pariter conglobatos, ascendit in montem Selmon cum omni populo suo, et arrepta securi, præcidit arboris rami, impositumque ferens humero, dixit ad socios: quod me videtis facere, cito facite (*Judic. ix*). » Deinde sequitur: « Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, sequebantur ducem, quibus circumdantes præsidium succenderunt: atque ita factum est, ut fumo **387** et igne mille hominum necarentur, viri pariter ac mulieres habitatorum turris Sichem (*Ibid.*). »

Non est hujus loci sacræ figuras historiæ solerter exponere, sufficiat nobis, quantum ad propositum attinet, rem summotenus prælibare. Rami arborum sunt sententiolæ Scripturarum, quas dum impudici quique ad allegationis suæ robur violenter inflectunt, fumo, simul et igne numerosas hominum cætervas extinguunt: fumo scilicet erroris, et igne libidinis; ut deceptas mala discentium mentes, et luxuriæ flamma succendat, et pravi dogmatis caligo confundat. Hæ sunt enim merces, quæ de Sodoma et Gomorrha prodire visæ sunt post excidium: « Abraham, inquit Scriptura (*Gen. xix*), consurgens mane ubi steterat prius cum Domino, intuitus est Sodomam et Gomorrhham, et universam terram regionis illius; viditque ascendentem favillam de terra, quasi fornacis fumum. » Porro autem et dum Thebes cum suis agminibus obsideret oppidum, eundem contra castitatem Abimelech videtur figurasse conflictum. « Erat autem turris excelsa, ut Scriptura testatur, in medio civitatis, ad quam confugerant viri simul ac mulieres, et omnes principes civitatis, clausa firmissime janua, et super turris tectum stantes per propugnacula (*Judic. ix*). » Civitas uni-

versalis Ecclesia, turris castitatis est éminentia, ad quam confugerant viri simul ac mulieres, fortes scilicet et infirmi, principes etiam civitatis, ordo videlicet clericorum, qui tenet Ecclesiæ principatum. Accedens itaque Abimelech juxta turrim, cœpit instantius dimicare, et appropinquans ostio, ignem conabatur apponere.

CAP. III. — *Quam perniciosa sit clericorum intemperantia.*

Hoc itaque modo clerici petulantes, et infruniti, turri castitatis moliuntur incendium, dum multos ad suæ libidinis, et æstuantis insanix cohortantur exemplum. Ignibus armati turrim castitatis impetunt, dum incesti castos flamma pestiferæ persuasionis accendunt. Sed huic certamini quæ finis imponitur? Quos victoriæ titulos hæc pugna sortitur? **B** « Ecce, inquit, mulier fragmentum molæ desuper jaciens, illisit capiti Abimelech, et confregit cerebrum ejus. Qui vocavit cito armigerum suum, et ait ad eum: Evagina gladium tuum, et percute me, ne forte dicatur quod a femina interfectus sim, Qui jussa perficiens, interfecit eum (*Judic. ix.*) » Ut autem in his verbis non diutius immoremur, fragmen hoc molæ, quod Abimelech cerebrum fregit, nihil est aliud quam saxum illud, quod Daniel sine manibus abscissum de monte conspexit (*Dan. ii.*); ipse videlicet Dominus, qui de se in Evāgelio dicit: « Qui ceciderit super lapidem istum, confringetur; super quem vero ceciderit, conteret eum (*Matth. xxi.*) » Mulier vero de cujus manibus mittitur, sacra lex est, quæ flagitiosis pudicitix contemptoribus, repentindum Christi judicium comminatur. De quo per Jeremiam dicitur: « Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, et **388** quasi malleus conterens petram? » (*Jer. ii.*) Armiger vero Abimelech, diabolus est, qui videlicet omnibus, qui turrim castitatis oppugnant, arma libidinis, et acuta luxuriæ jacula subministrat. De quibus jaculis dicit Apostolus: « In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere (*Ephes. vi.*) » Et propheta: « Ibi, inquit, Assur cum armis suis (*Ezech. xxxii.*) » Quem ergo mulier fragmine molæ percussit, armiger ense peremit; quia castitatis adversarios, quibus Scriptura sacra judicium divinæ animadversionis intentat, diabolus æternæ mortis internecione trucidat; ut quibus fuerat minister in pugna, eorundem sit postmodum tortor in pœna, quæque illis contra pudicitiam arma suggesserat, eadem exigentibus meritis in eorum tunc jugulum vertat.

Eant igitur nunc clerici molles, incesti, atque à genuina sui ordinis nobilitate degeneres; cum Abimelech arma corripiant; legitimos super unum lapidem fratres occidant; turrim Thebes, id est castitatis arcem, expugnare contendant. Omnis tamen eorum conflictus hoc fine concluditur, ut post ictum lapidis, armigeri quoque sui gladio perimantur; quatenus qui super lapidem gladio fratres extinxe-

rant, lapide proterantur, ut gladium non evadant: eosque pondus primo divinæ sententiæ conterat, deinde maligni spiritus pœnalis mucro concidat; quanquam non ignoremus, non absurde significari posse per Jerobaal Christum; per Abimelech Antichristum. Qui nimirum sicut ille concubinæ, sic et iste est rejectæ filius synagogæ. Per septuaginta vero fratres, quos Abimelech occidisse narratur, septuaginta linguarum gentes, quas Antichristus in sæculi fine persequitur. Sed et nos, ut cœpimus, clericorum adhuc vesaniam prosequamur.

Hi plane tanquam filii Jacob, paternæ quidem prosapiæ titulo decorantur: sed quia spurii atque degeneres, non legitimam ex uxoribus, sed ignobilem potius, quasi ex concubinis originem trahunt. **B** Sicut enim Scriptura dicit: « Spuria vitulamina non dabunt radices altas (*Sap. iv.*) » Non enim Liæ, sive Rachelis, sed Balæ potius, vel Zelphæ ancillarum filii in servili sordidæ conversationis opere comprobantur. Bala siquidem interpretatur, inveterata. Et hi dum carnaliter vivunt, non ex novitate spiritus, sed ex carnali vetusti hominis germine se prodire testantur. Zelpha vero in nostra lingua sonat os hiens. Hæc itaque illorum mater recte dicitur, quorum scilicet in prædicationem veritatis os videatur ire, sed cor non ire; de quibus utique scriptum est: « Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me (*Isa. xxix.*) » Quibus etiam Apostolus quasi personaliter exprobrans, ait: « Qui ergo alium doces, teipsum non doces? Qui prædicas non furandum, furaris? Qui dicis non mœchandum, mœcharis? Qui abominaris idola, sacrilegium facis? Qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras? Nomen enim Dei per vos blasphematur in gentibus (*Rom. ii.*) » Verbum quippe Dei, quod labiis astruunt, reprobe vivendo convellunt. Et loquentes quidem, de clarissima patriarcharum videntur nobilitate descendere, viventes autem ex ignominiosa scædi prostibuli comprobantur linea **389** propagari. Abraham plane unum quidem de uxore, plures autem ex concubinis filios genuit, sed eos ab illo procul, dum adviveret, separavit. Non enim fratri fieri poterant cohæredes, qui ancillabantur in germine. Quid itaque Scriptura dicit? « Dedit Abraham cuncta quæ possederat Isaac, filiis autem concubinarum dedit munera (*Gen. xxiii.*) » Et quidem dum superesset Abraham, omnes gloriabantur se esse filios Abrahæ: sed cum in fine totum uni patrimonium contulit, qui revera filii nomen obtineat, qui concubinali notantur infamia, manifeste discrevit. Nunc itaque manzeres clerici inter legitimos Abrahæ filios communi videntur admistione discurrere, sed postmodum ad hæreditatis consortio repelluntur, qui modo mulieribus quasi perceptis a patre munibus, delectantur.

CAP. IV. — *Clericorum prævæ objectiones, et earum refutatio.*

Sed dicunt: Nonne dicit Apostolus: « Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat, et

unaquæque virum suum habeat? Vir uxori debitum reddat, et uxor viro? (*I Cor. vii.*) » Ecce, inquit, hæc apostolica verba generalia sunt: et dum unicuique nubendi licentiam tribuunt, nos exciperé non videntur. Ad quod ego: Si per hæc verba conjugalis incontinentiæ passim frena laxantur, episcopis etiam, sive monachis, insuper et abbatibus libertas eadem non negetur. Et quoniam uterque sexus non diversa lege constringitur, etiam sacræ virgines ad ineunda conjugalis copulæ fœdéra provocentur. Sed quæ aures ecclesiasticis attritæ doctrinis hoc æquanimitè ferant, et non protinus expavescentes immane sacrilegium perhorrescant? At nonnulli super hac quæstione conventi, ad paupertatis illico patrocinium convolant, unde sibi clypeum frivolæ excusationis opponant: Muliebris, inquit, sedulitatis auxilio carere non possumus, quia rei familiaris inopiam sustinemus.

Quibus etiam e contrario respondemus quia ubi angustiora sunt alimenta, ibi minor est alenda familia; et mensa quæ non gravatur eduliis, non est pluribus obeunda convivis. Unde necesse est ut paupertas indiga solitudinis seminarum doceat abdicare consortium, et greges inhianter edentium prohibeat gignere parvulorum.

Verum qua mentis audacia divinis non expavescent appropinquare mysteriis; cum David, antequam panes propositionis attingat, mundum se ac suos jam per Iriduum a contactu mulierum reverenter excusat? Dixerat enim sibi Abimelech sacerdos: « Non habeo panes laicos, sed tantum panem sanctum. Si mundi sunt pueri, maxime a mulieribus, manducant (*I Reg. xxi.*) » Ubi notandum, quia cum dicit eos qui panem sanctum cogebantur edere maxime a mulieribus mundos esse debere; perspicue docet nullum culpæ contagium, nullum omnino reatum divinis mysteriis esse contrarium, quam est illicita præsertim commistio feminarum. Porro dum tantus apud veteres metus inesset umbræ **390** Dominici corporis, quanta nunc debetur ipsi reverentia veritati? Et si conjugale commercium ab illius panis compescebat accessu, quanto magis ab hoc sacrosancto mysterio removendus est pellicatus? Ah scelus! Manus, quæ deputatæ fuerant ad ordinandas in cœlestis mensæ ferculo vitales epulas angelorum, tractare non metuunt obscenitates et spurca contagia mulierum. Ii, qui inter illa terribilia sacramenta choris admiscuntur angelicis, mox tanquam de cœlo ruentes, ad femineæ fœditatis relabuntur amplexus, et velut suès immundæ cœnosis vermigenæ luxuriæ volutabris immerguntur. « Quorum scilicet ignis non exstinguetur, et vermis non morietur (*Isa. lxvi.*) » Cœlum aperitur, summa simul in unum et ima concurrunt, et se sordibus quilibet audacter ingerere non veretur. Potestates angelicæ trementes assistunt, inter offerentium manus virtus divina descendit, donum sancti Spiritus influit, pontifex ille, quem adorant angeli, a sui corporis et sanguinis hostia non recedit, et adesse non tre-

pidat, quem tartaræ libidinis æstus inflamat.

Si is, qui nuptialibus non ornabatur induviis, manuum pedumque loris addictus in tenebras projicitur ultionis (*Math. xxi*); quid illi sperandum est, qui cœlestibus tricliniis intromissus, non modo non est spiritalis indumenti decore conspicuus, sed ultro etiam fetet sordentis luxuriæ squalore perfusus? Si ille stridore dentium, et fletu plectitur oculorum, qui cultu vestium, convivantium non oblectat aspectus. quod illi iudicium, qui fœculentus ac luridus, quantum ad seipsum nuptialis edulii munditiam poluit, discumbentium candidatos offendit, ipsumque Regem sordidis manibus atrectare præsumit? Dathan et Abiron jurgantes contra Moysen et Aaron dehiscens terra deglutiit (*Num. xvi*). Core propter hoc ipsum cum ducentis quinquaginta viris, repentinum de cœlo descendens ignis incendium devoravit, et iste quomodo vivet, qui non hominem, sed hominum tam cruento, tam turpiter offendit Auctorem? Hujusmodi plane clerici legationem mittunt Domino, non quidem strepitu verborum, sed linguis operum et intentione votorum: Nolumus hunc regnare super nos. De quibus utique dicturus est postmodum: « Verumtamen inimicos meos, illos qui noluerunt me regnare super se, adducite, et interficite ante me (*Luc. xix.*) » Pharaonis quippe sibimet præesse delectantur imperium, et Deum Israel super se regnare contemnunt (*Exod. i*). Sed ille eos luto et lateribus opprimit, quia lutulentis atque cœnosis operibus incubare compellit. Quibus operibus admiscuntur et paleæ, actiones scilicet inutiles et infecundæ, ac flammis inexstinguibilibus deputatæ.

CAP. V. — Citantur exempla sacræ Scripturæ.

Istis præterea propheticum lumbar illud aptissime congruit, de quo Jeremias ait: « Dixit Dominus ad me: Vade, et posside tibi lumbar lineum, et pones illud super lumbos tuos (*Jer. xiii.*) » De quo paulo post: « Surgens, inquit, **391** vade ad Euphraten, et absconde illud ibi in foramine petrae. Quod cum fecisset, et in Euphrate, sicut jussus fuerat, abscondisset, post plurimos dies, ait Dominus ad eum: Surge, vade ad Euphraten, et tolle inde lumbar. Et abii, inquit, ad Euphraten, et tuli lumbar de loco ubi absconderam illud: et ecce computruerat, ita ut nulli usui aptum esset. Et ait Dominus: « Sic putrescere faciam superbiam Juda, et superbiam Jerusalem multam, populum istum pessimum, qui nolunt audire verba mea, et ambulant in pravitate cordis sui: et erunt sicut lumbar istud, quod nulli usui aptum est (*Ibid.*) » Quid hic Jeremiæ persona, nisi Dominum? Quid lumbar, nisi ordinem significat clericorum? Omnis Ecclesia vestis est Christi, de cujus sibi membris per prophetam dicitur: « Omnibus his velut ornamento vestieris (*Isa. xlix.*) » Sed sicut lumbar intimum est humano corpori, et arctius adhæret quam reliquæ vestes; ita clericalis ordo familiarius divinis agglutinatur obsequiis, quam cæteri homines; sicut illic de Israelitico populo divina vox ait: « Sicut enim adhæret lumbar ad lumbos viri,

sic aggrutnavi mihi omnem domum Israel, et omnem domum Juda, dicit Dominus; ut esset mihi in populum, et in nomen, et in laudem, et in gloriam, et non audierunt (*Jer. xiii*). »

Quibus, quæso, tam apte, tam expresse sicut clericis possunt ista congruere, qui nomen Dei, laudem et gloriam specialiter constituti sunt prædicare? Sicut enim Israel et Juda peculiaris erat populus Deo inter omnes gentes terræ, ita nunc clerici specialiter adhærent Christo præ cunctis membris Ecclesiæ. Isti nempe sunt lumbar lineum arctiori divino corpori familiaritate connexum. Linum siquidem laboriose pervenit ad candorem: et clerici modo litterarum studiis insudando, modo per intervalla temporum quibusdam gradibus ascendendo, difficile promoventur ad sacri ordinis dignitatem. Alioquin si quis contentiosius astruat hoc juxta Scripturæ seriem historialiter factum, nec spiritaliter intelligendum, quomodo Jeremias potuit inter innumerabiles Assyriorum, Chaldæorumque nationes urbem Jerusalem constipatis agniatibus obsidentes, lumbari præcinctus exire, idque in Euphrate, qui tam longe decurrit, abscondere? Postmodum quoque profligato diuturni temporis cursu, quo pacto quasi securus rediit, illudque putrefactum, sicut Scriptura testatur, invenit; cum Jerusalem videlicet fossa, vallo, castellis et tam crebra undique esset munitione circumdata? Nam cum aliquando idem propheta ad Anathoth viculum suum in tertio milliario ab urbe situm conaretur exire, in porta protinus capitur, ad principes trahitur, graviter verberatur, et tanquam transfuga, sive patriæ proditor, in carcerem truditur. Quia ergo non consequitur, ut intelligatur historialiter factum, constat procul dubio typicæ figuræ non deesse mysterium. Bene ergo per lumbar lineum juxta hæc, quæ superius dicta sunt, chorus exprimitur clericorum.

Quod autem hoc lumbar in Euphraten, hoc est in aquoso loco, et in foramine petrae, id est in obscuritate atque umbra poni jubetur, quid per hoc exprimitur, nisi illa clericorum pars, quæ sub voluptatis umbra, et in fluxu luxuriæ commoratur? De quorum duce in libro Job Dominus dicit: « Sub umbra dormit in secreto calami et locis humentibus. Protegunt umbræ umbram ejus, circumdant eum salices torrentis (*Job xl*). » Atque ut ostendat quantum cum suis familiaribus in habitatione fluminis delectetur, protinus addidit: « Ecce absorbebit fluvium, et non mirabitur: habet enim fiduciam, quod influat Jordanis in os ejus (*Ibid.*). » Quod autem dicitur fuisse positum in foramine petrae, potest non inconvenienter intelligi intra septa Ecclesiæ. Quasi enim in foramine petrae clerici recluduntur, dum intra Ecclesiæ limina suis excubare ministeriis sedula frequentatione jubentur. Lumbar ergo in humenti loco positum putruit; quia de iis, qui in luxuriæ fluxibus immorantur, propheta testatur: « Computruerunt jumenta in stercore suo (*Joel. i*). » Jumenta quippe in stercore suo computrescunt,

dum quique carnales et sordidi vitam suam in luxuriæ fetore concludunt. Nulli etiam usui aptum repertum est; quia Dominus ait: « Nemo mittens manum suam ad aratrum, et aspiciens retro, aptus est regno Dei (*Luc. ix*). » Ac si aperte dicat: Quisquis, dictante sui ordinis regula pudicitiae semel arripit stivam, si postmodum per ardorem libidinis oculos reflectit ad Sodomam; quia jam montana desperat, regno Dei se prorsus inutilem factum esse demonstrat. Ad instar ergo lumbaris in humecto loco positi, clerici computrescunt, dum tumidos crapula, et ebrietate ventres ingurgitant: dum illuvie se libidinis et cœnosæ luxuriæ fluentis inundant. Sicque cunctis usibus redduntur inutiles; quia quo magis videntur in carne virescere, eo deterius marcescentes obsolescunt in squalentis animæ sceditate. De quibus in psalmo: « Corrupti sunt, inquit, et abominabiles facti sunt in voluptatibus suis (*Psal. xiii*). »

CAP. VI. — Adhortatio ad Petrum cardinalem.

Tu autem, venerabilis frater, his aliisque Scripturarum telis armatus, adversus Madian castra congregere, Zambrin, et Cosbin, in meritorio turpiter coeuntes, divini verbi pugione transfige, ut pacem fœderis Domini, et jus sacerdotii sempiterni cum Phinees merearis accipere: « Ecce, inquit Dominus, do ei pacem fœderis mei, et erit tam ipsi, quam semini illius pactum sacerdotii sempiternum; quia zelatus est pro Deo suo, et expiavit scelus filiorum Israel (*Num. xxv*). » Non itaque hostilitas timeatur humana, quæ pace divini fœderis compensatur. Moyses namque quia percussit Ægyptium, profugus mox amisit Ægyptum: unde postmodum velut aucto scœnore, totius Israeliticæ plebis obtinuit principatum: « Vidit enim, ut Scriptura testatur, virum Ægyptium percutientem quemdam de fratribus suis, quem illico percussum abscondit sabulo (*Exod. ii*). » Tu quoque dum vides Ægyptium, hoc est principem tenebrarum, quemlibet de fratribus tuis, clericalis scilicet ordinis, virga libidinis affligentem; imo quod magis congruit, lethali jaculo trucidantem, vibrato protinus verbi gladio in ictum te vulneris exere, eumque qui domesticum seminis tui mulcabat occidè, « argue, obsecra, increpa in omni patientia, et doctrina (*II Tim. iv*). » Sed quoniam, sicut idem testatur Apostolus, « erunt nonnulli qui sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus, et avertent quidem auditum a veritate, ad fabulas autem convertentur (*Ibid.*); » tu noli cessare, sed age quod sequitur: « Tu vero, ait, vigila, in omnibus labora, opus fac evangelistæ, ministerium tuum imple (*Ibid.*). » Hos itaque modo, quos poteris, attrahe; contumaces autem, et obstinata menté rebelles in obscœnitatis suæ sceditate relinque. Hoc est enim Ægyptium in sabulo sepelire. Sabulam quippe arenosa est, et fragilis terra, quæ surgentis ædificii continere nequeat fundamentum. Unde non in arena, sed in petra perpetuo non la-

ura fundatur Ecclesia : « Super hanc, inquit Dominus, petram ædificabo Ecclesiam meam (*Matth. xvi.*) » Fundamentum ergo suum in petra Ecclesie collocant quique fixi, ac stabiles in bonis operibus perseverant. De quibus in Evangelio Dominus ait : « Omnis homo, qui audit verba mea hæc, et facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificavit domum suam supra petram. Descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit: fundata enim erat supra petram (*Matth. vii.*) » Qui vero fragiles sunt atque pulverei, et velut arundo impellentibus carnalis illecebræ flatibus agitati (*Luc. vii.*), arenosi procul dubio sabuli sunt subsidio comparandi. De quibus per Psalmistam dicitur : « Non sic impij, non sic, sed tanquam pulvis, quem projicit ventus a facie terræ (*Psal. i.*) » Et Dominus : « Omnis, inquit, qui audit verba mea hæc, et non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificavit domum suam supra arenam : et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et cecidit, et fuit ruina ejus magna (*Matth. vii.*) » Hinc etiam in libro Regum : « Omnia, inquit, vasa, quæ fecit Hiram regi Salomoni in domo Domini, de aurichalco erant, et in campestri regione Jordanis fudit ea rex in argillosa terra (*III Reg. vii.*) » Nam quia vasa illa carnales quosque designant, non ex auro, sed ex aurichalco potius dicuntur esse formata : et ideo non in montibus, sed in campestri regione funduntur ; quia qui per hæc figurantur, non virtutum montana conscendunt, sed in carnalis et luxuriosæ vitæ convalle subsidunt. Nec enim ductiles, sed potius fusiles sunt ; quia non extenduntur crucis et pœnitentiæ malleis, sed libidinum laxantur illecebris, et fluoribus resolvuntur obscœnissimæ voluptatis. Ideoque sicut in Euphrate lumbar est positum, sic ista vasa juxta Jordanem fusa referuntur : et non in solida ac firmâ terra, quæ basis injectæ contineat fundamentum, sed in argillosa potius et arenosa, quæ repentinum pariat subsidium.

Tu itaque, venerande frater, cum Moyse zelo districtæ correptionis Ægyptium percussorem fratris interfice (*Exod. ii.*), eumque tanquam sabulo in mentibus arenosis absconde ; ut argillosam terrenarum mentium sepulturam mortuus impleat, ibique vermes concupiscentiæ pariat. Eos **394** autem, qui vere Israelitæ sunt, tentationum suarum flagris verberare desistat. Non enim casu accidit, quod caput electorum Dominus in saxeo monumento, Ægyptius vero, qui diabolum figurat, sepelitur in sabulo. Diabolus enim qui interpretatur *deorsum fluens*, illos sibi vindicat, qui ad ruinam semper velut arena dissilunt. Qui autem Christi sunt, constanter in sancti propositi soliditate persistunt. Sepultura vero domus est mortuorum. Et quia diabolus mortuus est, quoniam a Deo, vera scilicet vita, disjunctus est, omnem mentem, quam inhabitat, facit absque dubio sepulturam. Unde per Prophetam dicitur : « Ibi Assur, et sepulcra ejus (*Ezech. xxxii.*) » Ægyptius

ergo sanctæ eloquentiæ tuæ mucrone percussus intereat, eumque sabuli sepultura concludat. ut Israelitica plebs, Pharaone demerso et pudicæ præcedente vexillo, cum triumphalibus hymnis ad terram repromissionis ascendat.

DISSERTATIO SECUNDA.

CONTRA CLERICORUM INTEMPERANTIAM.

ARGUMENTUM. — Vir ecclesiasticæ tunc pene labentis disciplinæ vindex acerimus, castitatisque amator cultorque sanctissimus, totum prope orbem ad eam a clericis oppugnatam defendendam et sublevandam disertissimo ore quasi quodam classico excitare et inflammare conatur. Scribit enim ad episcopum Taurinensem, in cujus ditione tam perniciosi exempli facinus publice tolerari sciebat, ut scandalum hoc ab Ecclesia sua exterminare et amovere contendat : quod ut ei persuadere possit, nihil intentatum relinquit. Omnia tam Novi quam Veteris Testamenti exempla et loca congerit et executit. In clericos quoque ipsos, et eorum pellices, quas ipsi uxores falso appellabant, luculenter et graviter, ut res ipsa postulabat, invehitur. Denique, ut uno verbo absolvam, non committit ut castitati patrocinium defuisse videatur.

Domno CUNIBERTO reverentissimo episcopo, PETRUS peccator monachus devotæ subjectionis obsequium.

Hæc est veræ charitatis et amicitiae regula, ut ita se fratres mutuae dulcedinis amore confoveant, quatenus si quid in utrovis reprehensibile est, alter alteri non abscondat. Illa quippe necessitudo probatur utilis et honesta, quæ dum cuncta producit in medium, et quod corrigendum est corrigit, et quod sanum est mutuo puritatis ac sinceritatis amore custodit. Sicque fit ut dum delinquentis culpa corrigitur, coripienti copiosior gratia cumuletur. Inter nonnullos virtutum flores, venerabilis Pater, quibus tuæ sanctitatis vernat ingenium, unum mihi, fateor, valde displicuit : quod nimirum et tunc me in te vehementer **395** invexit, et nunc styli hujus articulum exarare compellit. Permittis enim, ut Ecclesie tuæ clerici, cujuscunque sint ordinis, velut jure matrimonii confederentur uxoribus. Quod sane quam ecclesiasticæ munditiæ videatur obscœnum, quam canonicæ sit auctoritati contrarium, quam certe cunctis sanctorum Patrum sanctionibus odiosum, absit ut tanta quæ in te est possit ignorare prudentia. Præsertim cum et ipsi clerici tui, alias quidem satis honesti, et litterarum studiis sint decenter instructi. Qui dum ad me confluerent, tanquam chorus angelicus et velut conspicuus Ecclesie videbatur enitere senatus.

CAP. I. — Hortatur labentem disciplinam ecclesiasticam et castitatem sublevare.

Postquam latentem pestis hujus eluviam didici, protinus lux in caliginem, et lætitia mihi vertitur in mœrorem, atque ad illud evangelicum illico mens recurrit : « Væ vobis, inquit, Scribæ et Pharisei, qui similes estis sepulcris dealbatis, quæ foris apparent hominibus speciosa, intus autem plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitiâ (*Matth. xxv.*) » Quid est, pater, quod tibi soli vigilas : et his, pre

quibus priorem exigendus es rationem, tam inerti A
 securitate dormitas? In aliis certe quibuscunque
 personis non exigitur fecunditas castitatis, in epi-
 scopo autem inutilis esse castitas jure decernitur,
 quæ se sic exhibet sterilem, ut aliam non pariat
 castitatem. Præsertim cum ipse Deus omnipotens
 per Isaiam: « Nunquid ego, qui alios parere facio,
 ipse non pariam, dicit Dominus? » (*Isa. LXVI.*) Ubi
 notandum, quia dum non alias, sed alios parere
 facio, dicat, virorum potius ac pastorum Ecclesiæ
 fœtus exspectat. Malus autem pastor cum eodem
 propheta potest lugendo cantare: « Non parturivi,
 et non peperivi, et non enutrivivi juvenes, nec ad in-
 crementum perduxivi virgines (*Isa. XXIII.*) » Attende
 etiam diligenter quod in Leviticò legitur: « Omne,
 inquit, animal, quod vel contritis, vel tunsis, vel B
 sectis ablatisque testiculis est, non offeretis Domino
 (*Levit. XXII.*) »

Porro si tanto Deys odio habet sterilitatem in ani-
 malibus brutis, quæ sibi per sacerdotale ministerium
 offeruntur, quanto magis hanc aspernatur in sacer-
 dotibus, qui sibi sacrificium offerunt? Nimirum, ut
 sicut illis fœtus exigitur carnis, ita sacerdotes in
 alios propagines germinent sanctitatis. Tunc ergo
 coram divinis obtutibus tua castitas approbatur, si
 et in clericos tuos propaginata porrigitur. Porro
 autem sicut olim Deus omnipotens de cunctis tribu-
 bus levitas elegit, ut per legales cæremonias Israe-
 liticam regerent plebem: ita etiam in Novo Testa-
 mento clericos sibi, tanquam familiares adscivit,
 quibus ecclesiasticam committeret dignitatem. Dicit C
 enim Moysi: « Applicabis levitas coram taberna-
 culo fœderis, convocata omni multitudine filiorum
 Israel. Cumque levitæ fuerint coram Domino, ponent
 filii Israel manus suas super eos, et offeret Aaron
 levitas, munus in conspectu Domini a filiis Israel,
 ut serviant in ministerio ejus (*Num. VIII.*) » 396
 Ubi notandum, quia cum dicit: « Ponent filii Israel
 manus suas super eos, et offeret Aaron levitas, mu-
 nus in conspectu Domini a filiis Israel, » evidenter
 apparet, quia leviticus ordo munus Dei est a populo
 datum, eique in sacrificium per manum sacerdotis
 oblatum.

CAP. II. — Clerici cur a populo segregantur.

Quid ergo jam restat, nisi ut ii, qui jam Deo facti
 sunt sacrificium, et a mundi hujus servilibus sint D
 operibus liberi, et solis divini famulatus yacent obse-
 quiiis mancipati? Ut quid enim a populo segregan-
 tur, et munus Deo specialiter fiunt, nisi ut divisam
 a populo vivendi regulam teneant, et cæremoniis di-
 vinæ legis jugiter excubantes insistant? Unde et alibi
 dicit: « Ego tuli levitas a filiis Israel pro omni pri-
 mogenito, qui aperit vulvam in filiis Israel, eruntque
 levitæ mei (*Num. III.*) » Sed cum lex illa fuerit
 data per servum, evangelica vero gratia sit collata
 per Dominum: necesse est, ut aliud tunc a levitis
 Synagogæ, aliud nunc a clericis exigatur Ecclesiæ.
 Illis siquidem pro qualitate temporis permittebantur
 jura conjugii: istis vero præcipitur, ut a carnalis

affectus amplexibus penitus sint remoti. Nam quia
 sola levitica tribus ad sacerdotale ministerium tunc
 erat electa, necessaria tunc erat propagatio generis
 ad conservandum sacerdotale officium dignitatis,
 sicut in Levitico Dominus: « Virginem, inquit, sa-
 cerdos ducet uxorem: viduam, et repudiatam, et
 sordidam, atque meretricem non accipiet, sed puel-
 lam de populo suo; ne commisceat stirpem generis
 sui vulgo gentis suæ; quia ego Dominus, qui sancti-
 fico eam (*Levit. XXI.*) » Nunc autem quia ex omni
 populo Christiano passim fit sacerdotale electio, et
 in promotione clericorum non distinctio generis, sed
 prærogativa duntaxat exquiritur sanctitatis; ces-
 sant jura conjugii, dum præcedentis aboletur cen-
 sura mandati, sicut Apostolus ad Hebræos ait:
 « Reprobatio fit præcedentis mandati propter infir-
 mitatem ejus, et inutilitatem: nihil enim ad perfe-
 ctum adducit lex (*Hebr. VII.*) » Et paulo post: « Nunc
 autem Christus tanto melius sortitus est ministerium,
 quanto et melioris testamenti mediator est. Nam si
 illud prius culpa vacasset, non utique secundi locus
 inquireretur (*Hebr. VIII.*) » Hoc autem propter illos,
 qui dicunt, quia si sacerdotes nubere peccatum
 esset, nequaquam hoc in lege veteri Dominus præ-
 cepisset. Sed qui hoc dicunt, procul dubio quid ca-
 nonica decernat auctoritas aut nesciunt, aut se fal-
 laciter ignorare confingunt. Nos plane, quilibet ni-
 mirum apostolicæ sedis æditui, hoc per omnes pu-
 blice concionamur Ecclesias, ut nemo missas a pre-
 sbytero, non Evangelium a diacono, non denique
 Epistolam a subdiacono prorsus audiat, quos misceri
 feminis non ignorat. Et ne id agere perperam vi-
 deamur, apponeremus aliquot sententias Patrum,
 nisi prohiberet epistolare compendium. Sed quia
 nostris verbis fides non aliter adhibetur, eorum
 pauca saltem ponenda sunt testimonia, ut per hæc
 quæ nunc 397 occurrunt memoriæ, colligant
 quanta valeant, si quæsierint, in ipsis codicibus in-
 venire.

In primis itaque, quid apostolus Jacobus super
 hoc negotio beato Clementi (*Epist. 2.*) scripserit,
 audiamus: « Ministri, inquit, altaris, presbyteri,
 sive diaconi ad Dominica tales eligantur officia, qui
 ante ordinationem conjugem suam reliquerunt. Quod
 si post ordinationem ministro contigerit propriæ
 invadere cubile uxoris, sacrarii non intret limina,
 nec sacrificii portitor fiat, nec altare contingat, nec
 ab offerentibus holocausti oblationem suscipiat, nec
 ad Dominici corporis portionem accedat, aquam sa-
 cerdotum porrigat manibus, ostia forinsecus clau-
 dat, minora gerat officia, urceum sane ad salutarem
 calicem non suggerat. » Aurelius vero Carthaginensis
 episcopus inter cætera sic ait (*conc. Carthag. II, c. 2.*):
 « Placuit sacros antistites ac Dei sacerdotes, nec
 non et levitas, vel qui sacramentis divinis inserviunt,
 continentes esse in omnibus, quo possint simplici-
 ter quod a Deo postulant impetrare; ut quod apo-
 stoli docuerunt, et ipsa servavit antiquitas, nos
 quoque custodiamus. » Faustinus etiam episcopus

Ecclesiæ Pontianæ [*al.*, Potentinæ] provinciæ Piceni, A egatus Romanæ Ecclesiæ dixit (*conc. Carth. II, c. 2*): « Placet ut episcopus, presbyter et diaconus, et qui sacramenta contrectant, pudicitia custodes, ab uxoribus se abstineant. » Ab universis episcopis dictum est: « Placet, ut in omnibus et ab omnibus pudicitia custoditur qui altari serviunt. »

In Carthaginensi quoque concilio iterum dicitur (*conc. Carthag. v, c. 5*): « Præterea cum de quorundam clericorum, quamvis lectorum, erga uxores proprias incontinentia referretur; placuit episcopos et presbyteros, et diaconos secundum propria statuta etiam ab uxoribus continere. Quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. » In canonicis apostolorum dicitur: « De presbyteris et diaconibus divinarum legum est disciplina, ut incontinentes in officiis talibus positi, omni honore ecclesiastico priventur: nec admittantur ad tale ministerium, quod sola continentia oportet impleri. » Idem qui supra, videlicet Carthaginensis episcopus: « Audivimus, inquit, fratres charissimi, præterea, quod quorundam clericorum, quamvis lectorum, erga uxores proprias incontinentia reservetur; placuit, quod et in diversis conciliis firmatum est, ut subdiaconi, qui sacra mysteria contrectant, et diaconi, et presbyteri, sed et episcopi secundum propria statuta etiam ab uxoribus se contineant, ut tanquam non habentes videatur esse. Quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. » Cæteros autem clericos ad hoc non cogi, nisi maturiori ætate. Ab universo concilio dictum est: « Quæ vestra sanctitas est juste moderata, et sancta, et Deo placita sunt, confirmamus. » Sed, ut valeamus evitare fastidium, sufficiat tantum de solis subdiaconis quid statuatur inducere; ut, eorum mensura diligenter inspecta, de superioribus gradibus nemini liceat dubitare.

In decreto quoque Leonis papæ hæc inter cætera reperitur (*LEONIS papæ ep. 82, ad Anast. Thess., c. 4*): « Nam cum extra clericorum ordinem constitutis, nuptiarum societati, et procreationi filiorum studere sit liberum arbitrium; ad exhibendam tamen perfectæ continentia puritatem, nec subdiaconis quidem connubium carnale conceditur: ut qui habent sint tanquam non habentes; et qui non habent permaneant singulares. » Quod si in hoc ordine, qui quartus est a capite, dignum est custodiri, quanto magis a primo, vel secundo, tertio servandum est, ne aut levitico, aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus existimetur, qui se a voluptate uxoria necdum frenasse detegitur?

Sylvester papa in decreto suo (*cap. 8*) sic ait: « Nulli autem subdiaconorum ad nuptias transire permittentes, præcipimus ne aliqua hoc prævaricatione præsumserit. »

In Concilio Nicæno dicitur (*can. apostol. 25*): « Innuptis autem, qui ad clerum proveci sunt, præcipimus, ut si voluerint, uxores accipiant; sed

lectores, cantoresque tantummodo. » Sed et beatus Gregorius Petro subdiacono mandavit, dicens (*GREG. Reg. lib. I, ep. 42*): « Ante triennium subdiacones omnium Ecclesiarum Ciliciæ prohibiti fuerant, ut more Romanæ Ecclesiæ, suis uxoribus nullatenus miscerentur. Quod mihi durum atque incompetens videtur, ut qui usum ejusdem continentia non invenit, neque castitatem ante proposuit, compellatur a sua uxore separari, atque per hoc, quod absit, deterius cadat. Unde videtur mihi, ut a præsentis die omnibus episcopis dicatur, ut nullum facere subdiaconum præsumant, nisi qui se victurum caste promiserit, quatenus et præterita, quæ per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, et futura caute caveantur. Qui vero post eandem prohibitionem, quæ ante triennium facta est, continenter cum suis conjugibus vixerunt, laudandi atque remunerandi sunt, et ut in honore suo permaneant exhortandi. Eos autem qui post prohibitionem factam se a suis uxoribus continere noluerunt, pervenire ad sacrum ordinem nolumus. Quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cujus castitas ante susceptum ministerium fuerit probata. »

CAP. III. — Clericorum inepta defensio.

Sed cur ego ad coacervandos canones ultra progredior; quandoquidem hos ignorare ipsi etiam nequeant, qui tumida adversus eos cervicem confingunt? Aliquando cum me Laudensis Ecclesiæ tauri pingues armata conspiratione vallarent, ac furioso strepitu vituli multi tumultuantes infrederent (*Psal. XXI*), tanquam ructum fellis in os meum evomere, dicentes: « Habemus auctoritatem Triburiensis, si tamen ego nomen teuco, concilii, quæ promotis ad ecclesiasticum ordinem ineundi conjugii tribuat facultatem. » Quibus ego respondi: « Concilium, inquam, vestrum, quodcumque vultis, nomen obtineat: sed a me non recipitur, si decretis Romanorum pontificum non concordat. » Accupantur enim quædam quasi canonum adulterina sarmenta, eisque præbent auctoritatem; ut authenticam canonum valeant vacuare virtutem. Sed Salomon dicit: « Quia spuria vitulamina non dabant radices altas (*Sap. IV*); » distant enim adinventiones hominum a sententiis quæ prolatae sunt per Spiritum sanctum, et qui sacris canonibus repugnare non metunt, ipsum proculdubio Spiritum, a quo promulgantur, offendunt. Unde Joannes in Apocalypsi: « Si quis, inquit, apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto: et si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ, et de civitate sancta, et de his quæ scripta sunt in libro isto (*Apoc. XXII*). »

Sed ne quis nos arguat sacrae Scripturae verba ad arbitrium nostræ voluntatis inflectere, asserens nequaquam hæc ad sacros canones pertinere: audiat quod Anaclætus papa, quintus scilicet a B. Petro, de violatoribus canonum dicat: « Violatores, ait, volun-

larie canonum graviter a sanctis Patribus judicantur, et a sancto Spiritu, ejus instinctu ac dono dictati sunt, damnantur. Quoniam blasphemare Spiritum sanctum non incongrue videntur, qui contra eosdem sanctos canones, non necessitate compulsi, sed libenter, ut præfixum est, aliquid aut proterve agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus sponte consentiunt. Talis enim præsumptio manifeste unum genus est blasphemantium Spiritum sanctum: quoniam, ut jam prælibatum est, contra eum agit, cujus jussu et gratia iidem sancti editi sunt canones. »

Cum omnes ergo sancti Patres, qui per Spiritum sanctum canones condiderunt, de servanda clericorum pudicitia non dissona invicem unanimitate concurrant, quid sperandum eis qui Spiritum sanctum, propriæ carnis illecebras adimplendo, blasphemant? Qui nimirum per momentaneæ libidinis fluxum inexstinguibile combustionis æternæ mercantur incendium. Nunc in luxuriæ fetore sordescunt: sed tunc flammis ultricibus traditi, in torrente picis et sulphuris rotabuntur. Nunc æstuanti luxuriæ semetipsos exhibent tartarum: tunc in chæos æternæ noctis immersi trucidis gehennæ perferent sine fine tormentum. Nunc in semetipsis ignem libidinis nutriunt: tunc indeficientis flammæ incendii medullis suorum viscerum pascent. Et, o nimis infelices et miseri! servando legem putridæ carnis suæ, quæ vermibus est devoraturis obnoxia, illius jura contemnunt qui de cælo venit, et super angelos regnat. Unde reprobo viro per prophetam Dominus dicit: « Posuisti me post corpus tuum (*Exech. xxiii*). » Ac si dicat, Corporis tui libidinem pro lege custodis, et legis meæ mandata contemnis. Lex quippe corporis humani divinæ legi contraria est. Unde dicit Apostolus: « Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, et captivum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis (*Rom. vii*). »

Illi ergo Deum post corpus suum ponunt, qui contemnentes divinæ legis imperium, suarum obtemperant illecebris voluptatum: et dum laxant frenam luxuriæ, indictam sibi prævaricantur regulam disciplinæ. Ignorantes quia pro uniuscujusque fugaci voluptate concubitus, mille annorum negotiantur incendium; ut qui nunc æstuant flamma luxuriæ, tunc comburantur igne vindictæ. Sed qui petulantis illecebræ volutantur in cæno, quam pestiferæ securitatis audacia salutaris Eucharistiæ sese ingerunt sacramento, **400** cum Dominus per Moysen sacerdotibus dicat: « Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt, et quæ obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino (*Levit. xxii*). » Deinde sequitur: « Homo de semine Aaron, qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur ex his quæ sacrificata sunt mihi, donec sanetur (*Ibid.*). » Quod si illi, qui corporis infirmitate cujuslibet immunditiæ patiebatur illuviem, non licebat oblata comedere; quo pacto is qui sponte versatur in contaminatione

A luxuriæ, sacramenta Deo valeat offerre? Unde dicitur in Levitico: « Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedat offerre hostias Domino, nec panes Deo suo (*Levit. xxi*). » Deinde sequitur: « Velum non ingrediatur, nec accedat ad altare: quia maculam habet, et contaminare non debet sanctuarium meum (*Ibid.*). »

CAP. IV. — *Continentia sacerdotum et levitarum ministrantium in veteri lege, quanta.*

Prudens hic lector attendat quam apte apostolica illa Jacobi sententia, quæ superius posita est, cum hac divina lege concórdat. Si ergo tunc, quisquis habebat maculam, ingredi sanctuarium non audebat, quisquis se nunc cum mulieribus polluit, ministrare sacris altaribus qua mente præsumit? Cum profecto tabernaculum illud umbra tantum et instrumentum erat imaginis: « Ecclesia vero, sicut Apostolus ad Timotheum dicit, columna et firmamentum est veritatis (*I Tim. iii*). » Et sicut ad Hebræos ait: « Umbram habet Lex futurorum honorum, non ipsam imaginem rerum (*Hebr. x*). » In illo tamen veteris legis tabernaculo, sive templo, cum ministrabant levitæ, vel sacerdotes, nequaquam suis uxoribus miscabantur. Nam et David, sicut in Paralipomenon libro legitur (*I Paral. xxiii*), viginti quatuor sacerdotum, totidemque levitarum sortes instituit, qui in cultu templi suas vices agerent, ac per cærimoniarum ritus suis temporibus ministrarent. Qui nimirum donec vicis suæ tempus explerent, a reddendo conjugali debito penitus continebant. Quod et Lucas evangelista manifeste declarat, qui cum præmississet quia Zacharias erat de vice Abia, et quia sacerdotio fungeretur in ordine vicis suæ ante Deum, non multo post ait: « Factum est, ut impleti sunt dies officii ejus, abiit in domum suam; moxque subjecit: Post hos autem dies concepit Elisabeth uxor ejus (*Luc. i*). »

Unde perspicue constat quoniam illius temporis sacerdotes prorsus a reddendo conjugali debito servabantur immunes, donec vicis suæ tempus explerent. Imo jugiter morabantur in templo, donec sortis indictæ fungebantur officio. Unde Moyses ad Aaron ait: « Donec ritus sacrificii compleatur, die ac nocte manebitis in tabernaculo, observantes custodias Domini, ne moriamini (*Levit. viii*). » Nunc autem, cum Scriptura præcipiat ut semper oremus, ministri altaris non habent delegatas vices, dum sine ulla temporis intermissione, ministerii sui continuam exhibent servitutem. Præterea dicit Apostolus: **401** « Vir uxori debitum reddat, et uxor viro. Nolite, inquit, fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi (*I Cor. vii*). »

Dum ergo conjugale commercium sæcularibus tollit orare, qua ratione permittit clericos sacris altaribus ministrare? Quod sane tempus invenient, quo debeant vacare conjugio, qui nunquam ab ecclesiasticæ sedulitatis feriatur obsequio? Ad Corinthios namque dicit Apostolus: « Qui sine uxore est, scilicet

aitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. A Quam autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori (*I Cor. vii.*). Quisquis ergo divinis mancipatur obsequiis, necesse est ut iis quæ Dei sunt sollicitus semper insistat, ne per carnales affectus animum dividat. Sed quomodo valet esse sollicitus ac semper intentus Auctori, cuius cor conglutinatur uxori? « Nescitis, inquit, quoniam corpora vestra membra Christi sunt? » (*I Cor. vi.*) Et, ut multa præteream, quæ super hoc themate idem dicit Apostolus, ne fastidium generem, illud saltem inferam: « An nescitis, ait, quoniam membra vestra templum est Spiritus sancti qui in vobis est? » (*Ibid.*) De quo templo alibi dicit: « Si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus (*I Cor. iii.*) » Si ergo non solum anima, sed et ipsum corpus nostrum, B quod videtur et palpatur extrinsecus, templum est procul dubio Spiritus sancti; quomodo is, cui prohibetur carnale commercium, non violat templum Dei, dum semetipsum petulantis luxuriæ prostibulum construit; Spiritum sanctum, in quo signatus fuerat, abijcit; et in illius vice spiritum in se libidinis introducit? Et cum idem nobis dicat Apostolus: « Nolite contristare Spiritum sanctum in vobis, in quo signati estis (*Ephes. iv.*) » nonne Spiritum sanctum ad suum contristat interitum, qui eum ex habitaculo sui juris excludit, et ejus hostem, luxuriæ videlicet intromittit auctorem? Cur non ad memoriam revocatur, quoniam filii Aaron, Nadab videlicet et Abiu, dum divino altari alienos ignes inferunt, incendio C cœlitus misso protinus exuruntur? « Arreptis, inquit, Nadab et Abiu filii Aaron thuribulis suis, posuerunt ignem et incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat: egressusque ignis a Domino, devoravit eos, et mortui sunt coram Domino (*Levit. x.*) » Quid est enim alienum ignem Domino sacerdotes offerre, nisi ardore libidinis inflammato sacrosanctis altaribus propinquare.

Et cum Scriptura dicat: « Spiritum nolite extinguere (*I Thess. iii.*) » isti, quantum in se, Spiritum sanctum, qui in eis ardere debebat, extinguunt; et alienum ignem offerunt, dum ad altare Domini flamma libidinis æstuante accedunt. Sed repente super eos ignis divini furoris accenditur, quo terribiliter exuruntur, Scriptura testante, quæ dicit: « Et nunc ignis adversarios consumit (*Hebr. x.*) » Et certe legitimum est, ut quod sordentes sacris altaribus appropinquant, gladio divinæ ultionis intereant, dicente ad Moysen Domino: « Docebitis filios Israel, ut caveant immunditiam, et non moriantur in sordibus suis, cum polluerint tabernaculum meum, quod est inter eos (*Levit. xv.*) » Proh pudor! major a filiis Levi servabatur reverentia Synagogæ, quam nunc a ministris Christi deferatur Ecclesiæ. Illi siquidem 402 sub districti jejunii se castigabant, tabernaculum ingrediendo, censura; isti vero ne castitatis quidem acquiescunt servare munditiam. Dixit enim Dominus ad Aaron: « Vinum et omne

quod inebriare potest, non bibetis tu, et filii tui quando intrabitis tabernaculum testimonii, ne moriamini: quia præceptum est sempiternum in generatione vestra, ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et profanum, inter pollutum et mundum (*Levit. x.*) » Sed nunc ministri Ecclesiæ, qui Christum habent magistrum, et hunc crucifixum, non perhorrescunt in voluptatum suarum dulcedine vivere, et quocumque pruritus carnis allexerit adhinnire, sicut per Jeremiam Dominus ait: « Saturavi eos, et mœchati sunt, et in domo meretricis luxuriabantur. Equi amatores in feminas emissarii facti sunt. Unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat. (*Jer. v.*) » Et iterum: « Propheta namque, et sacerdos polluti sunt, et in domo mea inventum malum eorum, dicit Dominus. (*Jer. xxiii.*) » Sed quia nunc desideriorum suorum jucunditates explendo pascuntur, quid eis pro suavitate hujus hausta dulcedine rependatur, attendant. « Ecce, inquit, ego cibabo eos absinthio, et potabo eos felle. A prophetis enim Jerusalem est egressa pollutio super omnem terram (*Ibid.*) » Nam qui nunc perditè vivunt, qui medullas carnalis dulcedinis sugunt, et quodam quasi melle petulantis luxuriæ saginantur; dignum est, ut taxato postmodum pretio, felle simul et absinthio debriantur: ut sicut nunc se voluptatum suarum poculis irrigant, ita tunc repletis felle visceribus amarescant. Illud præterea quam impudentis audaciæ præsumptio est, ut nimirum cum non possint ab obscena contagione cessare, nolint tamen a ministerii sui, cui se indignos exhibent, executione quiescere; cum illis Dominus per Isaiam dicat: « Cum veneritis ante conspectum meum, quis quæsit hæc de manibus vestris, ut ambularetis in atriis meis? Ne afferatis ultra sacrificium frustra. Incensum abominatio est mihi (*Isa. i.*) » Per Jeremiam quoque increpans ait: « Ut quid mihi thus de Saba affertis, et calamum suave olentem de terra longinquâ? Holocausta vestra non sunt accepta, et victimæ vestræ non placuerunt mihi (*Jer. vi.*) » Sed et per Malachiam: « O sacerdotes, inquit, qui despicitis nomen meum, et dixistis in quo despeximus nomen tuum? offertis super altare meum panem pollutum (*Malach. i.*) » Et paulo post: « Ecce ego projiciam vobis brachium, et dispergam super vultum vestrum stercus solemnitarum vestrarum (*Malach. ii.*) » Rursusque per Isaiam: « Cum extenderitis, ait, manus vestras, avertam oculos meos a vobis: et cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam (*Isa. i.*) »

Quod igitur a Deo ipso protestante repellitur, cur imprudenter offertur? Unde et postmodum dicit: « Iniquitates vestræ diviserunt inter vos et Deum vestrum; et peccata vestra absconderunt faciem ejus a vobis, ne exaudiret (*Isa. l.*) »

403 CAP. V. — Quod clericis intemperantibus melius esset a sacris ordinibus cessare

Quanto ergo melius, qui ejusmodi sunt, ut sese nunc a sui ordinis administratione compescerent.

quam divini super se furoris gladium provocarent : A quantoque modestius, ut recedendo Christi altaribus non servirent, quam hæc accedendo polluerent. Pium est enim credere, quia quisquis nunc peccata propria recognoscens, ac deserens, a suo se ministerio nuntiliter reprimit, in die iudicii, eundem, quo se sponte privaverat, ordinem obtinebit. Quod in libro Esdræ significari videtur, ubi sacerdotum genealogia describitur (*II Esdr. vii*). Ibi quippe sacra narratio historia, quia quidam sacerdotum quæsierunt scripturam genealogiæ suæ : et quoniam reperire non potuerunt, ejecti sunt de sacerdotio. Illi plane veraciter filii sacerdotum sunt, qui sacerdotaliter vivunt : à sacerdotalis generis lineam servant, qui vitam suam Deo sacrificium offerunt, ac de sacerdotali se prodire prosapia religiose vivendo testantur. Et dum B sanctorum sacerdotum imitantur exempla, quæ legunt, tunc in sacris eloquiis sacerdotum se filios recognoscunt. At ii qui carnaliter vivunt, et pravorum sequendo vestigia, quasi de sæcularium generatione descendunt, merito de sacerdotum projiciuntur ordine, quorum se per vitam reprobam nequeunt filios invenire.

Et notandum quod illic sequitur : « Dixit Athersatha eis, ut non comederent de sanctis sanctorum, donec surgeret sacerdos Dei doctus, atque perfectus (*Ibid.*). » In qua nimirum prohibitione quid aliud per allegoriæ mysterium debet intelligi, nisi ut is qui indignus est sacerdotio, a percipiendis se sacramentis, et sacerdotalis ordinis administratione comescat, donec Christus in iudicio, qui vere sacerdos est C doctus atque perfectus, exurgat. Sicut per Psalmistam dicitur : « Terra tremuit et quievit, dum exurgeret in iudicio Deus (*Psal. lxxv*) ; » ut is cujus terroris instinctu, quilibet lapsus hic sua se dignitate sponte privaverat, eum in iudicio grata vice restituens, ad amissi ordinis culmen attollat, dicens : « Amice, ascende superius, et tunc sit tibi gloria coram simul discumbentibus (*Luc. xiv*). »

Sed sunt nonnulli, quod prætereundum non est, qui juxta Apostolum (*Ephes. iv*) desperantes, semetipsos immunditiæ tradiderunt : nam continentiam funditus desperantes, a suscepti ordinis administratione se reprimunt, sicque se delinquere velut impune confidunt : ac si servus domino suo dicat : quia quod præcipis implere non valeo, ad hostium D tuorum castra transfugio, illisque me ad pugnandum contra te dedititium trado ; tanquam possit dominum suum placare, quod fugit ; et non possit irritare, quod adversus eum in arma consurgit. Quibus ego constanter, et sine ulla prorsus ambiguitate denuntio, quoniam cassa se ac frivola pollicitatione decipiunt, si non exsequentes officium, officio se exutos esse confidunt. Licet enim a frequentatione, vel executione cesset ordo cujuslibet, vel officium ; in ordinato tamen nihilominus 404 permanet ordinis sacramento. Et sicut vir quispiam, et si cesset ab opere conjugali, nullo modo tamen absolvitur copulatione conjugii ; ita clericus et si sui ordinis non

fungatur officio, ejusdem tamen ordinis non exuitur sacramento.

Cavendum est ergo illis, ne super eos veniat formidolosa illa sententia, qua per Apostolum dicitur : « Impossibile est, inquit, eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœlestis, et participes sunt facti Spiritus sancti : gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, et prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam, rursus crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui habentes (*Hebr. vi*). » Ita plane videntur agere, ac si Israelitarum quispiam, volens fornicari cum idolis, dicat : Quia nequeo servare duram ac rigidam Dei legem, ad ritum transibo gentilem ; tanquam recedens a lege non sit debitor legi. Et hoc modo quancquam de servata lege non sit præmio dignus, ultionem tamen de contempta non teneatur obnoxius.

Sed audiamus quid talibus divina severitas in Deuteronomio dicat : « Cumque audierit quisquam verba juramenti hujus, benedicat sibi in corde suo, dicens : Pax erit mihi, et ambulabo in pravitate cordis mei, et assumat ebrius sitientem, et Dominus non ignoscat ei, sed tunc quam maxime furor ejus fumet, et zelus contra hominem illum : et sedeant super eum omnia maledicta, quæ scripta sunt in hoc volumine, et deleat nomen ejus sub cœlo, et consumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Israel juxta maledictiones quæ in libro legis hujus ac fœderis continentur (*Deut. xxix*). » Eat ergo clericus, cui muliebris prohibetur admixtio, præbeat sacrilega venerandis altaribus aversione repudiū, ut liber, tanquam emissarius equus in luxuriæ prosiliat appetitum. Sed dum a Deo libertatem accipit, atque ab eo, tanquam absolutus abscedit, maledictionis ejus ac suæ perditionis laqueos non evadit. Cum Psalmista dicat : « Maledicti qui declinant a mandatis tuis (*Psal. cxviii*). » Et per Ezechielem Dominus ait : « Neque cogitatio mentis vestræ fiet, dicentium : Erimus sicut gentes et sicut cognationes terræ, ut colamus ligna et lapides. Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in manu forti, et brachio extento, et in furore effuso regnabo super vos, et educam vos de populis, et congregabo vos de terris, in quibus dispersi estis, et subjiciam vos sceptro meo (*Ezech. x*). »

D CAP. VI. — De duobus presbyteris incontinentibus.

Nostra, ut fertur, contigit ælate, quod narro. In Galliarum partibus penes administrationem ac ditionem cujusdam religiosi abbatis, nomine Benedicti, presbyter habitabat, qui nimirum quantō copia facultatis uberius affluebat, tanto magis religionis et honestatis premebatur inopia. Obeunte igitur pellice, viduatus, adjecit iterare conjugium. Quid plura ? Confœderat sibi ; quasi tabularum lege prostibulum, amicorum, atque confinium 405 congregat nuptiali more conventum, epulaturis etiam totius affluentis providet apparatus. Abbas autem, dum decumberet, jamque felicem propinquaret ad exitum, hæc audito, dios ad eum mo-

nachos misit, eique tam impudens scelus sub districtæ censuræ interminatione prohibuit. Ille verò, ut erat conceptæ nequitix stimulatus instinctu, obtemperare non potuit, sed temeritate plectibili, quidquid nuptialis ordo dictabat implevit. Cunctis itaque perstreptibus locis, ac lascivix deditis, presbyter tanquam bos ad victimam ductus convivium deserit, thalamos non delectationis, sed perditionis ingreditur: et, o terribilis Deus in consiliis super filios hominum! (*Psal. lxxv.*) repentina morte mulcatur. Uno siquidem eodemque momento, et semen fudit et animam exhalavit. Sic remunerari debuit, qui de sacrario Domini ad exoletum lupanar suinumque volutabrum transire decrevit. Fortassis enim iste, quia sacri altaris non frequentabat accessum, idcirco se impune credidit peccaturum. Sed expertus est quod Apostolus dixerat: « Quia terribile est incidere in manus Dei viventis (*Hebr. x.*) »

Alio quoque tempore, cum papa Stephanus, qui zeli Phinees æmulabatur ardorem (*Num. xxv.*), omnes clericos Romæ, qui post interdictum papæ Leonis incontinentes exstiterant, de conventu clericorum et choro ecclesiæ præcepisset exire, ut quanquam, relictis feminis, per pœnitentiæ se lamenta corrigerent; tamen quia sancto viro inobedientes fuerant, et de sacrario ad tempus exirent, et celebrandæ missæ licentiam de cætero non sperarent, juxta canonicam B. Cæciliæ trans Tiberim constitutam presbyter habitabat, quod nec feminam ullo modo acquiescebat abjicere, nec unquam poterat hæc statuta, nisi vana prorsus et frivola judicare. Quadam itaque die, dum incolumis, vegetus, ac robustus existeret, vespertinis horis ad quiescendum se in lecto composuit. Sed repentina divinæ ultionis animadversione percussus, mane repertus est cadaver exanime. Illico præfatae canonicæ religiosus certe conventus duos ad me clericos direxerunt, quid tali facerent mortuo consulentes. Nos si rem rite tenemus, consilium dedimus, ut eum quidem, quia presbyter fuerat, penes ecclesiam sepelirent: sed nullum sibi vel hymnorum, vel psalmodiæ officium redderent; quatenus et incestis terror accresceret, et castitatis gloria germinantius pullularet. Et certe dignum videtur, ut mortuus, juxta prophetam, sepulturam possideat asini qui dum viveret humana contempsit lege constringi. Sicut de Joakim filio Josiæ rege Juda per Jeremiam dicitur: « Sepultura asini sepelietur putrefactus, et projectus extra portas Jerusalem (*Jer. xxii.*) » Enimvero cui militaris est character impressus, quocumque transfugiat, militiæ suæ, cui juratus fuerat, secum semper signaculum portat, et quodocumque inusti sibi stigmatis vibicem conspicit, desertorem se militiæ, reumque transfugii recognoscit. Sic etiam clericus, cum signaculo Spiritus sancti, quod in die suæ consecrationis accepit, probatur ad lupanaria spurca descendere, nec illud de se ulla poterit occasione delere, quanquam et illic illud accipiat signum, de quo in Apocalypsi Joannes ait: « Faciet omnes pusillos et

A magnos habere characterem bestix in dextra manu aut in frontibus suis (*Apoc. xiii.*) » Sed quid cum characterè bestix signo illi, de quo dicitur: « Quia hi, qui erant super montem Sion cum Agno, habebant nomen ejus scriptum in frontibus suis? » (*Apoc. xiv.*) » Quid enim luci ad tenebras? aut quæ societas Christi ad Belial? Qui consensus templo Dei cum idolis? » (*II Cor. vi.*)

CAP. VII. — *Contra pellices clericorum scriptor invehitur.*

Interea et vos alloquor, o lepores clericorum, pulpamenta diaboli, projectio paradisi, virus mentium, gladius animarum, aconita bibentium, toxica convivarum, materia peccandi, occasio pereundi. Vos inquam, alloquor gynecæa hostis antiqui, upux, ululæ, noctux, lupæ, sanguisugæ, Affer, affer sine cessatione dicentes (*Prov. xxx.*) Venite itaque, audite me, scorta, prostibula, savia, volutabra porcorum pinguium; cubilia spirituum immundorum, nymphæ, sirenæ, lamix, dianæ, et si quid adhuc portentis, si quid prodigii reperitur, nomini vestro competere judicetur. Vos enim estis dæmonum victimæ ad æternæ mortis succidium destinatæ. Ex vobis enim diabolus, tanquam delicatis dapibus pascitur, vestræ libidinis exuberantia, saginatur. « Habitat enim, juxta Scripturam, in secreto calami, et in locis humentibus. Vos estis vasa iræ, et furoris Domini, reposita in diem ultionis (*Job xl.*) » Vos tigrides impiæ, quarum nesciunt, præter humanum sanguinem, cruenta ora sitire. Vos harpyiæ, quæ sacrificium Domini circumvolantes arripitis, eosque, qui Deo oblati fuerant, crudeliter devoratis. Nam et leanas vos non incongrue dixerim, quæ belluarum more, jubas attollitis, et incautos homines ad suæ perditionis interitum cruentis amplexibus harpaxatis. Vos sirenæ, atque charybides, quæ dum suavem deceptionis editis cantum, inevasibile struitis, salo vorante, naufragium. Vos viperæ furiosæ, quæ præ impatientis ardore libidinis Christum, qui caput est clericorum, vestris amatoribus detruncatis. Nam sicut Madianitides olim per phaleratæ vestis ornatum ad suum provocabant Israelitarum cõrda concubitum (*Num. xxv.*), ita vos accurati cultus, sive fucati vultus illecebris infelices homines de sacrosancti altaris ministerio, quo sungebantur, avellitis, ut in lubrico vestri amoris glutino suffocetis. Et sicut Madianitides illæ a se pellectis suadebant idola colere, sic et vos istos post signum crucis impressum quodammodo bestix compellit imaginem adorare. Qui profecto vobiscum simul, nisi forte resipiscunt, illud Apocalypsis elogium non evadunt: « Si quis, inquit, adoraverit bestiam et imaginem ejus, et acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua, et hic biberit de vino iræ Dei, quod mixtum est mero in calice iræ ipsius, cruciabitur in igne et sulphure in conspectu angelorum sanctorum, et ante conspectum Agni, et fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum, nec habebunt requiem die ac nocte (*Apoc. xiv.*) »

Porro autem sicut Adam inter omnia ⁴⁰⁷ paradisi poma, illud duntaxat quod Deus vetuerat concupivit: sic a vobis ex universa humani generis multitudine illi tantummodo sunt electi, qui penitus ab omni muliebris affectu sunt confœderatione prohibiti. Per vos contra turrem David Damasci facies dimicet, dum antiquus hostis per vos invadere castitatis ecclesiasticæ cacumen anhelat. Vos plane non immerito, fatear, dipsades vel cerastes, quæ miseris et incautis hominibus sic sanguinem sugitis, ut lethale virus eorum visceribus influatis. Unde ad illarum numerum pertinentes, de quibus Moyses Israelitarum principibus ait: « Cur feminas reservastis? Nonne istæ sunt quæ deceperunt filios Israël ad suggestionem Balaam, et prævaricari fecerunt vos in Domino super peccato. Phogor? (Num. xxxi.) » Ecqua enim mentis audacia non perhorrescitis contrectare manus sacrosancto chrismate, vel oleo delibutas, sive etiam evangelicis, vel apostolicis paginis assuetas? Dicit de maligno hoste Scriptura, quia esca ejus electa. Per vos ergo diabolus electam escam devorat, dum sanctiora membra Ecclesiæ, suggestionis ac delectationis velut utriusque mole dentibus atterit; et dum vobis jungit eos, in sua viscera quasi trajiciendo convertit.

In plenaria plane synodo sanctæ memoriæ Leo papa constituit, ut quæcunque damnabiles femine intra Romana moenia reperirentur presbyteris prostitutæ, extunc et deinceps Lateranensi palatio adjudicarentur ancillæ. Quod videlicet salutare statum æquitatis justitiæque plenissimum, nos etiam per omnes Ecclesias propagandum esse decernimus: quatenus percepto prius apostolicæ sedis edicto, unusquisque episcopus Ecclesiæ suæ vindicet famulas, quas in sua parochia deprehenderit sacrilega presbyteris admisionē substratas. Æquitatis scilicet jure, ut quæ sacris altaribus rapuisse servorum Dei convincuntur obsequium, ipsæ hoc saltem episcopo per diminuti capitis sui suppleant famulatum. Sed quid ego loquens vobis ultra progrediar? potius ipse Deus omnipotens quid vobis per Jeremiam loquatur, attendite: « Audite, inquit, mulieres, verbum Domini, et assumant aures vestræ sermonem oris mei: docete filias vestras lamentum, et unaquæque proximam suam planctum, quia ascendit mors per fenestras vestras, ingressa est domos vestras, dispergere parvulos de foris, juvenes de plateis. Et cadet morticinum hominis, quasi sterminus, super faciem regionis, et quasi foenum post tergum metentis, et non est qui colligat (Jer. ix.) » Imo audiat unaquæque quid sibi per eundem prophetam idem Dominus singulariter dicat: « Quia oblita es mei, et confisa es in mendacio, et ego nudavi femora tua contra faciem tuam, et apparuit ignominia tua, adulteria tua, et hinnitus tuus, scelus fornicationis tuæ super colles, in agro vidi abominationes tuas (Jer. xiii.) » Timeat itaque, et medullitus contremiscat, ne super eam illa maledictio ve-

niat, quam immundis mulieribus per Moysen Deus iniquitatis ultor intentat: « His, inquit, maledictionibus subjacebis: Det te Deus in maledictionem exemplumque cunctorum in populo suo; putrescere faciat femur tuum, et tumens uterus tuus dirumpatur. Ingrediantur aquæ maledictæ ⁴⁰⁸ in ventrem tuum, et utero tumescente putrescat femur (Num. v.) » Perpendat etiam, quia hæc delectatio carnis, qua nunc fruïtur, illam sibi parit amaritudinem, de qua in Apocalypsi Joannes ait: « Quia hi, qui missi sunt in stagnum ignis ardentis, commanducaverunt linguas suas præ dolore, et blasphemaverunt Deum cœli et terræ in doloribus et vulneribus suis (Apoc. xvi.) » Sed ego dum productionis styli lacrimam fugio, velut ex magno animositatis gurgite vix tenuem scintillam in jumentorum austri armenta distillo.

Postremo tamen audite me; muscipulæ clericorum, si, quod vobis clausum est, regnum vultis recuperare cœlorum, repudiare quantocius detestanda consortia, et sub dignæ satisfactionis ac pœnitentiæ vos reprimite disciplina. Veniat inter vos sancta discordia, quæ suscitet et accendat in vobis salutaris odii fontem; et odiosam Deo violet charitatem. Nolite vasa Deo sacra in vasa contumeliæ vertere. Nolite hæc exemplo Baltassar usui vestræ delectationis aptare (Dan. v), ne repente zelus Dei super vos in iracundiæ se furore succendat, et vibratus indignationis suæ gladius utrumque confodiat. Novi certe presbyterum, qui pellici suæ morienti ac pœnitentiam flagitanti districte prohibuit, seseque pro ea pœnitentiæ debita soluturum absolute spondit. Illa utpote sacerdoti et litteris erudito homini facile credidit, sicque se in tartarum cum massa plumbea, quam Zacharias propheta testatur (Zach. v), immersit. Subdolos ergo deceptores, tanquam serpentinum virus abjicite, et vos velut e cruentis leonum dentibus erui festinate.

Nec vos terreat, quod forte, non dicam fidei, sed perfidiæ vos annulus subarrhavit: quod rata et monumenta dotalia notarius quasi matrimonii jure conscripsit; quod juramentum ad confirmandam quodammodo conjugii copulam utrinque processit. Totum hoc, quod videlicet apud alios est conjugii firmamentum, inter vos vanum judicatur et frivolum. Nam cum Scriptura dicat: « A Deo datur viro uxor (Prov. xix): » et Dominus in Evangelio: « Omnis arbor, quam non plantavit Pater meus cœlestis, eradicabitur (Matth. xv); » nullo stabilitatis nititur fundamento quod omnipotentis Dei reluctatur imperio. In vos quippe redundat, quod Isaias propheta denuntiat: *Pro eo, inquit, quod elevatae sunt filiae Sion, et ambulaverunt extento collo, et nubibus oculorum ibant, et plaudebant, ambulabant pedibus suis, et composita gradu incedebant, decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, et Dominus crinem earum nudabit. In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, et lunulas, et torques, et monilia, et armillas, et mitras, et discriminalia, et versicelidas, et*

murenulas, et olfactoriōla, et inaures, et annulos, et gemmas in fronte pendentēs, et mutatoria, et pallia, et linteamina, et acus, et specula, et sindones, et vittas, et theristra: et erit pro suavi odore fetor, et pro zona funiculus, et pro crispanti crine calvitium, et pro fascia pectorali cilicium; pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, et fortes tui in praelio (Isa. III). Unde ne vos **409** cum viris, quos pulcherrimos arbitramini, divini furoris gladio corruatis, extenta colla deponite, oculorum nutus et plausus abjicite, eique vos, qui ultor est criminum, humiliter subjugate. Porro si ad Deum vultis incunctanti fide recurrere, plenam vobis paratus est veniam indulgere: cum fornicanti cuilibet animæ per prophetam dicat: « Si recedens mulier duxit virum alterum, nunquid vir ejus revertetur ad eam ultra? Nunquid non polluta, et contaminata deputabitur mulier illa: Tu autem contaminata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus (Jer. III). » Felix tale commercium, quia cum impudicos clericos a vestra copulatione divellit, plaudentibus angelis cœlestis sponsi thalamos introitis. « Gaudium est » enim « eis super peccatore poenitentiam agente (Luc. xv). » Et per prophetam: « Revertimini ad me, et ego revertar ad vos, dicit Dominus (Malach. III). »

CAP. VIII. — *Quod is culpandus sit, qui negligit emendare quod potest.*

Sed ut ad eum, cui cœptus est, styli currentis reflectatur articulus, cum apostolica sit illa sententia qua dicitur: « Quia non modo talia facientibus, sed et consentientibus par poena debetur (Rom. I); » **C** valde tibi cavendum est, venerabilis pater, qui quamvis temetipsum præbeas vernantis pudicitiae candore conspicuum, permittis tamen, ut in clero tuo, tanquam cruenta illa Jezabel, obtineat luxuria principatum; de qua nimirum angelo Thyatiræ Ecclesiæ dicitur: « Habeo adversum te pauca: quod permittis mulierem Jezabel, quæ se dicit prophetam, docere, et seducis servos meos fornicari (Apoc. II). » Authentica certe est illa sententia, qua dicitur: « Facti culpam habet, qui quod potest negligit emendare. » Quid enim profuit Heli, quia in luxuriam ipse non corruit, sed fornicantes filios paterna quidem pietate, non autem sacerdotali auctoritate corripuit? (I Reg. II.) Lege, pater, epistolam, quam de episcoporum incontinentia piæ memoriæ Nicolao papæ **D** direximus, et quidquid illic hujusmodi repereris scriptum, ad te nihilominus intellige destinatum. Verumtamen age, quæso, si videres monachum fornicantem, nonne protinus stomacho nauseante screares, eœlum terramque vociferando confunderes, exurendum præterea a flammis ultricibus inclamares? Et tamen liquido novimus, quia non diversam poenitentiae mensuram monacho atque diacono canonica præfigit auctoritas.

Cum ergo una peccati sit in utroque mensura, cur habeatur in peccatore diversitas, ut videlicet hunc æquanimitè tolcremus, imo etiam sibi met amicaliter applaudamus, illum vero dignum suspensio judicemus? An personam accipimus, et contra legis

edictum diversum in sacco pondus habemus? « Non habebis, inquit Moyses, in sacco diversa pondera, majus et minus: nec erit in domo tua modius major et minor (Deut. xxv). » An et adversus Evangelium **410** facimus, culicem liquantes et camelum glutientes? (Matth. xxiii.) Nempe quanto major est presbyter monacho in dignitatis ecclesiasticæ privilegio, tanto deterior est in peccato. Nam cum monachis de populo nil pertineat, sacerdotibus jussum est populi peccata portare. Sicut Moyses ad Aaron dicit: « Cur non comedistis hostiam in loco sancto, qui sanctorum est, et data est vobis, ut portetis iniquitatem multitudinis, et rogetis pro ea in conspectu Domini? » (Levit. x.) Sane quomodo nunc aliena possunt peccata portare, quoniam oculi semper intendunt ad uteros tumentes et pueros vagientes?

Sed quia nonnulli eorum sunt, qui dum mala committunt, etiam viperini dogmatis hæc assertione defendunt, non ignorent, quoniam damnabilis hæreseos laqueis innectuntur. Qui nimirum dum corruunt, impudici; dum defendere nituntur, merito judicantur hæretici. Unde et clerici uxorati Nicolaitæ vocantur, quoniam a quodam Nicolao, qui hanc dogmatizavit hæresim, hujusmodi vocabulum sortiuntur. Sed nunc accedit, ut hoc insigne vocabulum novum, si prævalent, accipiat incrementum: ut qui hæctenus dicti sunt Nicolaitæ, amodo vocentur et Cadaloitæ. Sperant enim, quia si Cadalouis, qui ad hoc gehennaliter æstuat, universali Ecclesiæ Antichristi vice præsiderit, ad eorum votum luxuriæ frena laxabit. Super quo nimirum etiam mihi idem ejus fautores insultant, eumque non esse mortuum juxta cujusdam a me facti versiculi prophetiam exprobrantes, obtrectant. Dixeram enim inter cætera: Non ego te fallo, cœpto morieris in anno. Sed ut me comprobent non fuisse mentitum, audiant admirabilem divinæ dispositionis eventum. Cadalouis siquidem ipso festivitatis die sanctorum apostolorum Simonis et Judæ, quasi in papam, Deo reprobante ac repellente, fuit electus, eodemque vertente anno, in prædictorum apostolorum vigiliis, ab omnibus Teutonicis et Italicis episcopis, ac metropolitanis, qui cum rege tunc aderant, damnatus est et depositus. **D** Quamobrem, juxta Ezechielem prophetam, simum boum pro stercoribus humanis Deus sibi quodammodo contulit, dum carnis interitum honoris ruina mutavit (Ezech. iv). Tunc quippe mortuus est in honore, cum honos synodali judicio perdidit dignitatem. Nunc autem non dicam biathanatus, sed potius millemortuus toto terrarum orbe deridetur, exploditur, maledicatur, anathematizatur.

Audiant igitur hoc insultores mei, et dum divinæ dispensationis perspexerint ordinem, mendacii non accusent. Tu autem, vir Domini, gladium Phinees zelo fervidus arripe, ut Israelitam eum Cozbin Madianitide coeuntem acuto valeas pugione transfodere (Num. xxv). Cum Samuele quoque te in ultionis spiritum constanter accinge, et ad confusio-

nem Saul, Agag pinguissimum in frustra concide (I Reg. xv). Elias etiam tibi productum de pharetra Domini gladium porrigat, et de sacerdotibus ac prophetis Baal, ductis ad torrentem Cison, ne quidem unus evadat (III Reg. xviii). Nam et Moyses, quia pro amore Israelitæ cujusdam, percussus sabulo abscondit **411** Ægyptium (Exod. ii), totius Israel obtinere meruit principatum. Atque ut illam magis victoriam memoremus, quæ ad castitatis pertinet sacramentum, David quia ducenta præputia Philistinorum fervidus bellator abscidit, protinus in conjugium Michol filiam Saul regis accepit (I Reg. xviii). Nam quia Saul centum tantummodo petiit, sed ducenta genero deferente suscepit; ille regi Israel præputia gemina a comportat, qui Deo non solum corporis, sed et cordis pudicitiam immolat. **B** Adonias filius Aggith, quia illicitum petiit, Bersabee interveniente, conjugium, Salomone promulgante judicium, fuso cruore purgavit incestum (III Reg. ii).

Memento itaque, quod tibi idem Salomon dicit: « Fili mi, si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum animam tuam. Illaqueatus es verbis oris tui et captus propriis sermonibus tuis. Fac ergo quod dico tibi, fili mi, et temetipsum libera, quia incidisti in manus proximi tui: discurre, festina, suscita animum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ (Prov. vi). » Tunc enim apud amicum tuum propriis illaqueatus es verbis, cum te Dei populum regere promisisti. Nec illud obliviscaris, quod per Jeremiam dicitur: « **C** Maledictus homo, qui prohibet gladium suum a sanguine (Jer. xlviii). » Ille quippe gladium compescit a sanguine, qui peccata delinquentium negligit vindicare. Sed ne forte timeas pro castris pudicitiae stare, et contra frémentes luxuriæ cuneos castitatis arma corripere, audi quid tibi per Ezechielem vox divina promittat: « Ecce, inquit, dedi faciem tuam valentiorē facieb' eorum, et frontem tuam duriorē frontibus eorum, ut adamantem, et ut silicem dedi faciem tuam: ne timeas neque metuas a faciē eorum (Ezech. iii). » Per Salomonem quoque tibi dicitur: « Ne paveas repentino terrore irruentes tibi potentias impiorum. Dominus enim erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum, ne capiaris (Prov. iii). » Et iterum: « Omnis sermo Dei ignitus clypeus est sperantibus in se (Prov. xxx). » Quod si impossibilitatem fortassis opponis, et sicut mihi in os dixeras, ad hoc te sufficere posse diffidis, audi quid tibi per eundem Salomonem Sapia verba respondeat: « Erue eos qui ducuntur ad mortem, et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Si dixeris, vires non suppetunt; qui inspector est cordis, ipse intelligit, et observatorem animæ tuæ nihil fallit, reddetque homini juxta opera sua (Prov. xxiv). »

Sic ergo te, venerande pater, in hoc castitatis, libidinisque congressu constanter accinge. Sic virato spiritus gladio grassanti in Ecclesia tua luxu-

riæ lethale vulnus inflige, ut manubias ac spolia de manu cruenti prædonis strenuus valeas bellator eripere, et ad ipsum castitatis auctorem peractæ victoriæ merearis insignia reportare.

412 DISSERTATIO TERTIA.

CONTRA CLERICOS INTEMPERANTES.

Ad Adelaidem Subalpinorum ducissam.

ARGUMENTUM. — Qua de causa scripserat ad Taurinensem episcopum, scribit nunc ad Adelaidem principem feminam, quæ Subalpinorum gentes et Sabaudia regionem, marito mortuo, administrabat: nimirum, ut clericorum in sua ditione degentium libidinem coerceat, pellicesque eos habere nequaquam patiatur; justitiam quoque et pietatem in ecclesias, præsertim in monasterium Fructuariense, cujus laudes fuse enarrat, plurimum ei commendat.

B ADELAIDI excellentissimæ duci, PETRUS peccator-
monachus orationis instantiam.

Quidquid de castitatis injuria, quam eadem regina virtutum a clericis patitur, venerabili Taurinensi episcopo scripsi, tibi scribendum ante decreveram, nisi eorundem clericorum insuggillantium calumniam formidarem. Expostularent enim, ac dicerent: Ecce, quam impie, quam inhumane parat nos iste confundere, qui non cum episcopis, non cum ecclesiasticis viris super nostro negotio caute vult ac modeste disserere; sed quod in sacrario tractandum erat, non veretur feminis publicare. Hoc itaque metuens, personam mutavi: et quod tibi conceperam, illi potius destinavi. Ille tamen unius Ecclesiæ cathedram tenet: in ditione vero tua, quæ in duorum regnorum, Italiae scilicet et Burgundiæ, porrigitur non breve confinium, plures episcopantur antistites. Ideoque non indignum videbatur, ut tibi potissimum de clericorum incontinentia scriberem, cui videlicet ad corrigendum idoneam sentio non deesse virtutem. Præsertim quod ad laudem Dei dixerim, cum virile robur femineo regnet in pectore: et ditior sis bona voluntate quam terrena potestate. Unde quia, juxta poetæ gentilis eloquium (10),

Opus est huic tutore, quem defensorem paro;

hortor et peto, ut tu domno jungaris episcopo; quatenus mutæ virtutis fulti munimine, furentis in Christum luxuriæ valeatis aciem debellare

D CAP. I. — Hortatur Adelaidem, clericorum incontinentium libidinem coercere

Sed dum vos confœderare ad prælium contra diabolum studeo, illud mihi bellum in memoriam revocatur, quod Debhora prophetes uxor Lapidoth, cum Barac filio Abinoem habuisse contra Sisaram ducem exercitus reperitur. De illa quippe legitur: « Quia judicabat populum, ascendebantque ad eam filii Israel **413** in omne judicium (Judic. iv). » Ad hujus exemplum tu quoque sine virili regis auxilio regni pondus sustines: et ad te confluent qui litibus suis imponere legalis sententiæ calculum concupiscunt. Sed satage, ut sicut illa, et tu quoque habites sub

(10) Terent. in Eunucho.

palma, inter Rama et Bethel. Rama siquidem interpretatur, *excelsa*; Bethel, *domus Dei*. Habita ergo et tu sub palma, semperque super te crucis Christi contemplare victoriam: sede etiam inter Rama et Bethel, ut non solo, hoc est terrenis, inhæreas: sed cum apostolis in cœnaculo, et cum Anna sancta vidua converseris semper in templo. De qua dicit evangelista; « Quia non discedebat de templo, jejunis et orationibus serviens nocte ac die (Luc. 11). » Et quia Debbora interpretatur *apis*, tu quoque mellifica, et divinæ laudis dulcedinem in tuis labijs jugiter versa. « Quam dulcia, inquit, faucibus meis eloquia tua; super mel et favum ori meo (Psal. cxviii). »

Certe, ut multa præteream, tanquam ex quodam mellis favo visa est mihi hæc stilla defluere, cum hoc veræ humilitatis verbum de tuo contigit ore prodire: Quid mirum, pater, si Deus omnipotens mihi vilissimæ ancillæ suæ quantulamcunque conferre dignatus est inter homines potestatem, qui contemptibili cuilibet herbæ mirabilem aliquando præbet inesse virtutem? Ostendisti ergo te apertum, dum favi distillas ex ore dulcedinem, sicut scriptum est: « Quia de ore prudentis procedit mel, dulcedo mellis sub lingua ejus, favus distillans labia ejus (Gen. iii). » Sisara vero, *exclusio gaudii* interpretatur, quod profecto vocabulum inimico humani generis aptissime congruit, qui primum hominem a paradisi gaudio, quo fruebatur, exclusit. Sed quia non est hujus temporis immorari in enodandis allegoriæ mysteriis, dixit Debbora ad Barac: « Præcepit tibi Dominus Deus Israel, vade, et deduc exercitum in montem Thabor, tollesque tecum decem millia pugnatorum de filiis Nephtholim, et de filiis Zabulon; ego autem adducam ad te in locum torrentis Cison Sisaram principem exercitus Jabim, et currus ejus, atque omnem multitudinem, et tradam eos in manu tua. Dixitque ad eam Barac: Si veneris mecum, vadam: si nolueris venire, non pergam. Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum, sed in hac vice tibi victoria non reputabitur: quia in manu mulieris tradetur Sisara (Judic. iv). » Quæ nimirum nuda historiæ verba succincte transcurramus, ne si figuras exponendo diutius immoremur, tædium legentibus ingeramus. Hoc tantum ex his dixisse sufficiat, quia Barac *coruscatio* interpretatur. Coruscatio vero habet quidem lucem, sed non diutius permanentem; mox enim ut incipit, desinit. Ita sunt nonnulli rectores Ecclesiarum, qui quodammodo tunc coruscare incipiunt, cum ad corrigenda mala subjectorum, quasi zelo se ultionis accendunt: sed protinus extinguuntur, quia qualibet adversitate fracti, vel torpore desidie resoluti, cito deficiunt. Unde et ille Barac desidie ac resoluti pastoris figuram gerens, aiebat ad Debboram: « Si veneris mecum, vadam: si nolueris venire, non pergam. »

Quapropter sicut vir ille cum femina, Barac videlicet cum Debbora, mutuis se fulciantes auxiliis, contra Sisaram prælium susceperunt, cumque cum

suis agminibus, et entis falcatis curribus funditus debellarunt; ita et vos, tu scilicet et Taurinensis episcopus, contra Sisaram, luxuriæ ducem, arma corripite: eumque in filios Israel, hoc est in clericos Ecclesiæ, dominantem, mucrone pudicitie jugulate; quatenus et episcopus, imo omnes episcopi, qui in administrationis tuæ finibus commorantur, sacerdotali clericos disciplina coerceant, et tu in feminas vigorem terrenæ potestatis extendas. Tres quippe tantummodo feminas Deus novit: quæ his plures sunt, in ejus adhuc notitiam non venerunt. Novit enim virgines cum Maria, viduas cum Anna, conjuges cum Susanna.

CAP. II. — Quod concubinæ a templis sint arcendæ.

Illorum vero clericorum feminas, qui matrimonia nequeunt legali jure contrahere, non conjuges, sed concubinas potius, sive prostibula congrue possumus appellare; ideoque quia a Deo non merentur agnosci, de templo Dei merito censentur excludi. Nam, si soror Aarón Maria, quæ Moysi levi sermone detraxit, mox lepra perfunditur, septemque diebus a tabernaculo removetur (Num. xii), quo jure istæ ingredi permittentur Ecclesiam, quæ eidem Ecclesiæ sordes libidinis inferunt, vasa Domini in proprios usus asciscunt: et, ut apertius loquar, ministros altaris propriæ luxuriæ ministrare compellunt?

Age ergo, esto virago Domini: et quasi Debbora cum Barac, hoc est, conjunctis simul episcopis, Sisaram ad internecionem usque persequere. Et sicut Jahel uxor Haber, tabernaculi sui clavum super Sisaræ cerebrum posuit, in alioque percussit, et tempus utrumque transfixit, ita tu signo crucis diaboli verticem transfode, auctoremque luxuriæ, qui clericos a cœlestibus gaudiis excludit, elide. Talis enim victoria Deum valde lætificat, qui aliquando per feminas gloriosior laude triumphat. Judith quippe continentie vidualis exemplum, dum deauratos ostroque nitentes Holofernis thalamos sprevit, fortioribus armis in mente præcineta, etiam caput ebrium audenter, impresso pugione, truncavit (Judith. xiii). Quæ etiam, ut hanc meruisset a Domino percipere fortitudinem, diffidentem ac timidum antea corripuerat sacerdotem, Oziam scilicet, qui Deo quinque dierum præfixerat terminum, ea qua dignus erat austeritate redarguit, dicens: « Non est iste sermo, qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet, et furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationi Domini, et in arbitrium vestrum diem constituistis ei? » (Judith. viii.) Esther dum pro salute populi sui morti se viriliter objicit, Aman Israelitarum sanguinem avidè sitientem suspensio interire compellit (Esther viii). Mulier sapiens, quæ degebat in Abela, caput Sebæ filii Bochri, ad Joab militiæ principem projecit abscissum: et sic imminens obsidionis avertit a civitate periculum (II Reg. xi). Altera mulier in Thebes fragmen molæ de propugnaculo turris immerisit, et Abimelech fortiter oppugnantis caput, cere-

brumque simul obtrivit (*Judic. ix*). Abigail uxor A Nabal a domo sua cædis interitum remouet, dum viro sui contemnendo stultitiam, irascenti David xenium præbet (*II Reg. xi; I Reg. xxv*). Tu quoque a domo tua et ab his quibus præmines regionibus, gladium poteris divini furoris avertere, si etiam episcopis negligentibus, luxuriam in ipsa ecclesiastici cûlminis arce subnixam, elaboraveris expugnare. Hoc enim videtur fieri nunc in finibus Christianorum, quod factum legitur in segetibus Philistinorum. Nam sicut vetus narrat Historia: « Cepit Samson trecentas vulpes, caudasque earum junxit ad caudas, et faces ligavit in medio: quas igne succendens dimisit, ut huc illucque discurrerent; quæ statim perrexerunt in segetes Philistinorum. Quibus succensis, confortatæ jam fruges et adhuc stantes B in stipula, concrematæ sunt in tantum, ut vineas quoque et oliveta flamma consumeret (*Judic. xv*). »

CAP. III. — Quod hæretici, ac mali sacerdotes vulpibus sint similes.

Hæc plane historia, licet principaliter designat hæreticos, qui quasi trecentenario numero continentur, quia sanctæ Trinitatis fidem verbotenus confitentur; sed dum sub velamento orthodoxæ fidei in prima sermonis sui fronte se palliant, ignem pravæ doctrinæ in posterioribus, quo fruges omnium bonorum operum exurantur, occultant. Quamvis, inquam, per has vulpes designentur hæretici, his tamen incontinentes clerici cum suis pellicibus possunt non inconvenienter aptari: qui quasi solutis pedibus C gradiuntur, dum honestatis aliquando speciem simulate prætendunt. Sed cum accensis facibus combinantur in caudis: quia quasi postposito, et in quantum valent, occulto igne impudici conglutinantur amoris. Hæ itaque vulpeculæ, igne interveniente, conjunctæ, et libidinis facibus combinatæ, omnia Philistinorum sata consumunt; quia spirituales fructus Ecclesiæ destruunt, et quantum ad se, bona opera fidelis populi, divinæ indignationis igne succendunt, de quo igne mystice per Psalmistam dicitur: « Tradidit grandini jumenta eorum, et possessiones eorum igni (*Psal. lxxvii*). » Quoniam sicut boni sacerdotes Deo quorumlibet fidelium oblationes et vota commendant; ita plerumque qui sacris altaribus indigni sunt, horribiliter gravant. Quod D autem mali sacerdotes vulpibus comparantur, Ezechiel quoque propheta testatur, dicens: « Quasi vulpes in desertis prophetæ tui erant, Israel (*Ezech. xiii*). » Et de clericis quidem interim ista sufficiant.

De ecclesiis autem, quæ tibi adjacent, admonerem, ne more pravorum quorumlibet divitum, earum bona minueres; sed cum te præsentem, plures nobiscum colloquerentur episcopi monasteriorumque rectores: nullus eorum fuit, qui vel a te, vel a tuis procuratoribus u lam sibi molestiam conquereretur inferri, præter 416 Augustensem dumtaxat episcopum: qui tamen non a te sibi de suis aliquid imminutum,

sed conquestus est potius Ecclesiæ suæ nihil ex tua liberalitate collatum. Felix, inquam, dives hoc tempore, cui suppres convicanei hoc solum valent crimen inferre. In Fructuariensi certe monasterio, ubi per decem fere dies hospitium tenui, quam humanus quamque suavis tuus principatus esset Ecclesiis, evidenter agnovi: ubi nimirum ita securi sub tuæ protectionis umbraculo, Deo deserviunt fratres, ac si sub maternis alis pulli confoveantur implumes. Et quam convenienter illi loco Fructuriæ est nomen impositum, quod non humani sensus industria, sed divina credimus dispositione provisum.

Nam quia Ephraim interpretatur *fecunditas*; ille procul dubio mons est Ephraim, ubi nimirum veri Israelitæ consistunt. Qui dum arva mentium assiduis sacræ Scripturæ sententiis, quasi quibusdam ligonibus excolunt, uberes illic spiritualium segetum proventus erumpunt, qui coelestibus horreis angelitus inferantur. Ille, inquam, vere mons est Ephraim, ubi robur exercitus, ubi fortium cuneus bellatorum. Ibi contra diabolum assidue geritur infœderabile bellum, et cominus in arma congreditur, hinc agmen Israelitarum, illinc exercitus Chaldæorum. Illic Agag pinguis per manum sobrietatis in frusta conciditur (*I Reg. xv*); et Eglon rex Moab transfixo femore, castitatis gladio trucidatur (*Judic. iii*). Qui Eglon interpretatur *vitulus mæroris*, ut victimam significet perditionis. Illic Madianitarum reges, Zebee et Salmana, veri Gedeonis gladio perimuntur (*Judic. viii*); illic in Goliath, superbix caput abscinditur (*I Reg. xvii*); in Saul inobedientia reprobat (*I Reg. xv*); in Achitofel fraus cum omni sacrilega duplicitate suspenditur (*II Reg. xvii*); in Achan filio Charmi, super avaritiam ingens lapidum congeries cumulatur (*Jos. vii*). Ibi Jesus, non ille Benun, veraciter Amorrhæorum superat reges, suosque milites facit eorum calcare cervices (*Jos. xi*). Illic plane Beseleel de lignis setim, qui putrescere nesciunt, Deo Israel arcem fabricat, tabernaculum construit, aureum cum septem lucernis candelabrum erigit; mystica quoque auro, gemmisque nientia sacerdotum ornamenta componit (*Exod. xxxiii*). Ibi Salomon templum Domino ex lapidibus pretiosis ædificat, tantumque latomis et cœmentariis silentium imperat, ut non ibi malleum, non securim, non ferramentum aliquod tinnire permittat (*III Reg. vi*). Ibi Zorobabel, filius Salathiel, et Josue filius Josedech, cum cætera multitudine virtutum armis accincti, sic Hierusalem muros instaurant, ut tamen adversus hostium cuneos opus impedire volentium, pugnare non desinant. Utrobique igitur solerter intenti, utrobique parati, dum una manus exercetur ad murum, altera vibratum tenet jugiter gladium: et dum hinc ædificii structura perficitur, illinc ingruentium hostium barbaries propulsatur (*I Esdr. iii; II Esdr. iv*).

Et quid amplius eloquar? Nisi quia illa est officina fabrilis, in qua mulieris evangelicæ (*Luc. xv*)

drachma quotidie malleis disciplinæ regularis extunditur, et sic ad sui Conditoris imaginem (*Gen. 1*), ad quam principio condita fuerat, reformatur. Et reuera illic mundanæ machinæ faber, cui **417** videlicet, evangelista Marco testante, dicebat: « Unde huic hæc omnia, et quæ est sapientia quæ data est illi, et virtutes tales, quæ per manus ejus efficiuntur? Nonne iste est fabri filius et Mariæ, frater Jacobi, et Joseph, et Judæ, et Simonis? » (*Marc. vi.*) Ille, inquam, fabri filius, qui et ipse nihilominus faber, illic propriis manibus agitabat folles, servos scilicet suos, rerum temporalium mole penitus vacuos, et ab omni terreni amoris humore siccatos. De quo fabro per Isaiam divina vox ait: « Ecce ego creavi fabrum sufflantem in ignem prunas, et proferentem vās in opus suum (*Isai liv.*) » Unde et Jeremias: « Omnes, inquit, isti principes declinant, ambulantes fraudulenter: æs et ferrum, universi corrupti sunt; defecit sufflatorium; in igne consumptum est plumbum, frustra conflavit conflator, malitiæ enim eorum non sunt consumptæ: argentum reprobum vocate eos, quia Dominus projecit illos (*Jer. vi.*) »

Per hos itaque vim Spiritus sancti efflat, ut eorum verbis, vel exemplis in amore Conditoris sui frigida corda fervescent. Illic plane Jesus sæpe ad discipulos suos januis clausis ingreditur (*Luc. xxiv*; *Joan. xx*): quibus non modo per salutationem pacis præbet alloquium, sed etiam per insufflationem sancti Spiritus influit sacramentum. In illo cœnaculo Pascha quotidie cum eisdem discipulis celebrat: et dum virtutem mystici sermonis eructat, eos ad ardorem suæ dilectionis inflamat. Operæ præmium est cernere, quomodo examen apum Domini per alvearium suum jugiter huc illucque discurrant, ac diversis officiis occupatæ, quod illis injunctum est, certatim implere contendant. Onera siquidem diversa comportant, mella constipant, illudque nectar includunt, unde savi miri dulcoris, et gratiæ summi Regis ferculis apponantur. Illic in conspectu David regis Israel sacerdotes, et levitæ, simul et Nathinæi, nablis, tubis, cinaris [cyniris], et citharis, cunctisque musicorum generibus concrepant (*I Par. xv*), ac mystici carminis organa modulantes, excubiæ suarum vices alternant, dicentes: « Confi-

temini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus (*Psal. cv.*) » Omnipotentem Deum precor, o Fructuaria, ut ante me de vinculo carnis hujus absolvat, quam te ab eo in quo te vidi, religionis statu dejectam, veraciter audire permittat.

De cætero, venerabilis soror, contende semper de bonis ad meliora conscendere: et sicut per Apostolum prohiberis in incerto divitiarum sperare; (*I Tim. vi*) ita etiam noli ex divinæ clementiæ pietate diffidere. Et quia te novi de iterata conjugii geminatione suspectam; tentatus a Sadducæis Dominus de muliere, quæ septem fuerat fratribus nupta, cui fore illorum in resurrectione præ ceteris judicanda, sic

A respondit: « In resurrectione neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in cœlo (*Matth. xxii*; *Luc. xx*). » Nam, si multiviræ ad regnum Dei nullatenus pertinerent, nequaquam hic Veritas responderet: Erunt sicut angeli in cœlo; sed potius diceret: Quia erunt sicut maligni spiritus in inferno. In hoc itaque Salvatoris verbo manifeste colligitur, quia si religiosa duntaxat vita non desit, a regno cœlorum frequentati conjugii pluralitas non excludit. Jesus enim talis est sponsus, ut quæcumque **418** suæ charitatis ulnis amplectitur, protinus in ea floridæ castitatis munditia reparatur. Et hæc loquor, non ut adhibeam multinubis adhuc futuris audaciam; sed, ut jam factis, spei, vel poenitentiae non subtraham medicinam.

B CAP. IV. — *Quoæ zelus ac pietas in judice moderate esse debeant.*

Esto circa delinquentes quadam librati examinis arte discreta; ut nec ad vindictam præcipitanter inferveas, nec ad parcendum sis omnino remissa; quatenus nec ad ulciscendum immoderatus te zelus accendat, nec nimia pietas ab exercendæ te disciplinæ vigore cohibeat. Sane quia mox, ut infertur injuria, perturbatur animus, vix rectum illico valet promulgare judicium. Sicut enim intuentis visum aqua, dum quiescit, admittit; si turbatur, obtundit; sic humanus animus in ipso perturbationis articulo inoffensam recti judicii regulam, et lineam non attendit. Unde necesse est, ut in posterum sententia differatur, quatenus, æquata justitiæ lance, judicium, quod perturbata nequiverat, mens quieta suspendat. In quo plane non minimum ad ædificationem pertinet iatucci, rex David quam quietus, quam gravis in promulgatione judicii fuerit, et discretus. Qui nimirum Joab et Semei se graviter offendentes, donec vivit, et in eo ira, vel furor locum habere potuit, æquanimiter toleravit; cum vero jam propinquaret ad obitum, et nullis olim sopitæ iracundiæ stimulis urgeretur, præcepit filio, ut post mortem suam in illos vindicaret: tunc videlicet cum eum humanis jam rebus exemptum, offendentium pœna delectare non posset. « Tu, inquit, nosti, quæ fecerit mihi Joab filius Sarviæ; quæ fecerit duobus principibus exercitus Israel, Abner filio Ner, et Amasæ filio Jether, quos occidit, et effudit sanguinem belli in pace (*III Reg. ii*). » Et paulo post: « Facies ergo juxta sapientiam tuam, et non deduces canitiem ejus pacifice ad inferos. » De Semei vero ait: « Habes quoque apud te Semei filium Gera, filii gemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione pessima, quando ibam ad castra. » Et paucis interpositis, addidit: « Deduces canos ejus cum sanguine ad infernum (*Ibid.*). » Ubi notandum, quam laudabilis hujus viri fuerit, et admiranda discretio; quia quandiu potuit irasci, noluit vindicare, deficiente vero jam omni furoris et iræ materia, ne præteriret omnino justitiam, ultionis exeruit disciplinam. Cum enim ultor non habet aliquid de suo, tunc recto depromitur vindicta judicio. Unde David non pascebatur

vindicta, quia nec cruciabatur injuria : non eum zelus fecit immoderatus accensum, nec pietas reddidit inordinata remissum. Sic sic illatam discretus ultor injuriam, et non remissus indulgit, et non sæviens vindicavit. Tu quoque, venerabilis soror, et domina; hujus imitare sancti regis exemplum, ut pietatis simul atque justitiæ nunquam deseras institutum. Ita tamen, ut juxta apostolicum præceptum, superexaltet misericordia **419** judicium (*Jac. II*); et sic omnis judicii tui calculus ad omnipotentis Dei gloriam tendat; quatenus expleto commissi villicatus officio, is qui tuum tenet nunc in suis manibus spiritum, de terreno te ad coelestis gloriæ provehat principatum.

A Monasterium præterea Fructuariense, tanquam vere thalamum Jesu, tuæ magis ac magis commendo custodiae : cui quæso, ita pervigiles tuitionis tuæ depende semper excubias, **420** ut per te coelestis ille sponsus tuus in eo suaviter requiescat. Omnipotens Deus te ac tuos regiae scilicet indolis, filios benedicat, eosque non modo ad ætatis, sed etiam sanctitatis incrementa perducatur. Dominus autem Adraldus Bre-metensis rector cœnobii, vir videlicet religiosus et prudens, ex me per te officiosissime saluletur. Qui si vult, ut sibi quoque aliquid scribam, scribendo præcipiat.

Sit nomen Domini benedictum.

421-422 OPUSCULUM DECIMUM NONUM.

DE ABDICATIONE EPISCOPATUS. AD NICOLAUM II ROM. PONT.

ARGUMENTUM. — Orat pontificem summum, suppliciterque obsecrat, ut sibi episcopatus onus deponere permittat : causas præcipuas affert, quod senior sit, et idcirco quieti magis quam laboribus idoneus; quod illud laboriosum munus non sponte, sed coactus susceperit, et denique quod propter sua peccata, ut ipse inquit, indignus sit, qui in tam excelso honoris et dignitatis fastigio sêdeat. Licere autem, si ita tempus aut ratio postulet, episcopatu se abdicare, plurimis sanctorum virorum et exemplis et auctoritatibus comprobatur. In fine Deum precatur, ut eam pontifici mentem det, qua suis votis satisfaciat.

Domino suo NICOLAÏ universalipapæ, PETRUS peccator monachus servitum. **B**

Sacrarium Spiritus sancti vestrum pectus agnoscit, quia nisi me tunc necessitas apostolicæ sedis impelleret, et antiqua, quam jamdudum circa vos habueram, charitas invitaret, post sanctæ memoriæ domini Stephani, vestri quidem decessoris, mei autem persecutoris, obitum, ego a me protinus episcopatum non canonice traditum, sed violenter injectum funditus abscidissem. Meministis enim, domine mi, quot querelas coram vobis sæpe deposui, quot gemitus, quot denique profunda suspiria ex imis visceribus traxi, quoties etiam uberibus lacrymis tristitia ora rigavi. Verumtamen apud vos tunc non obtinui missionem, quia Romanæ Ecclesiæ, quæ ruinam minari videbatur, id utilitas non posebat. Nunc autem te in sagena Petri clavum regentem, sub tranquilla pace tota Christi gratulatur Ecclesia. Ventorum quippe se turbines reprimunt, procellarum spumantium volumina conquiescunt, mitescunt maria, totaque videtur cœli serenitas innovata. Cum igitur sub sancto pontificatu vestro jucunda pace universalis Ecclesia potiatur, canis meis, et grandævæ jamjam senectuti, quæso, requies non negetur. Quapropter ob remissionem omnium peccatorum meorum, quæ nequiter perpetravi, cedo jure episcopatus, et per hunc annulum (virgam enim tulistis) desperata deinceps omni repetendi querela, renuntio : utrumque etiam vobis monasterium reddo : et, ut quiescendi municipium veterano et merito militi permittatur, imploro.

CAPUT PRIMUM.

Probatum exemplis posse dimitti episcopatum.

Hic mihi fortassis objicitur, semel acceptum dimitti regimen non licere. Ad quod breviter dico quod sentio; quia plerique pontificatus jura non deserunt, et de sinistris sunt; quotquot autem legimus recta intentione dimisisse, certa spes est eos de æterna cum Christo societate gaudere. Neque tamen hæc dicimus, ut passim deseri episcopatum liceat, nisi videlicet id fieri necessitas, sive rationalis quælibet causa deposcat.

Enimvero B. Valerius episcopus dum sibi providit successorem, magnum Augustinum Hipponensi Ecclesiæ inthronizat antistitem.

C Lucidus Ficoclensis episcopus dum propinquum sibi obitum imminere cognoscit, ad cœnobialis portum convolat ordinis, ac sacerdotalis infulas dignitatis monachicis mutat induviis. Et, ut noveris quid sibi conversio ista contulerit, sicut authentica registri testatur historia, sub ipso migrantis obitu Spiritus sancti gratia lætissimo relucebat in vultu. Cui nimirum, et antequam moreretur, beatus apostolus Andreas apparuit, et qua hora migraturus esset ex corpore nuntiavit.

D Quid B. Adelbertum martyrem dicam? Qui nimirum quoniam Bohemiensis Ecclesiæ postposuit cathedram, monachum induens, triumphalem martyrii meruit invenire coronam.

Utique ex industria de ~~caeteris~~ ~~sciant~~, quidam sanctus pœnitens, cujus me ad præsens vocabulum **423** fugit, apud Gallias iam ante septennium fere